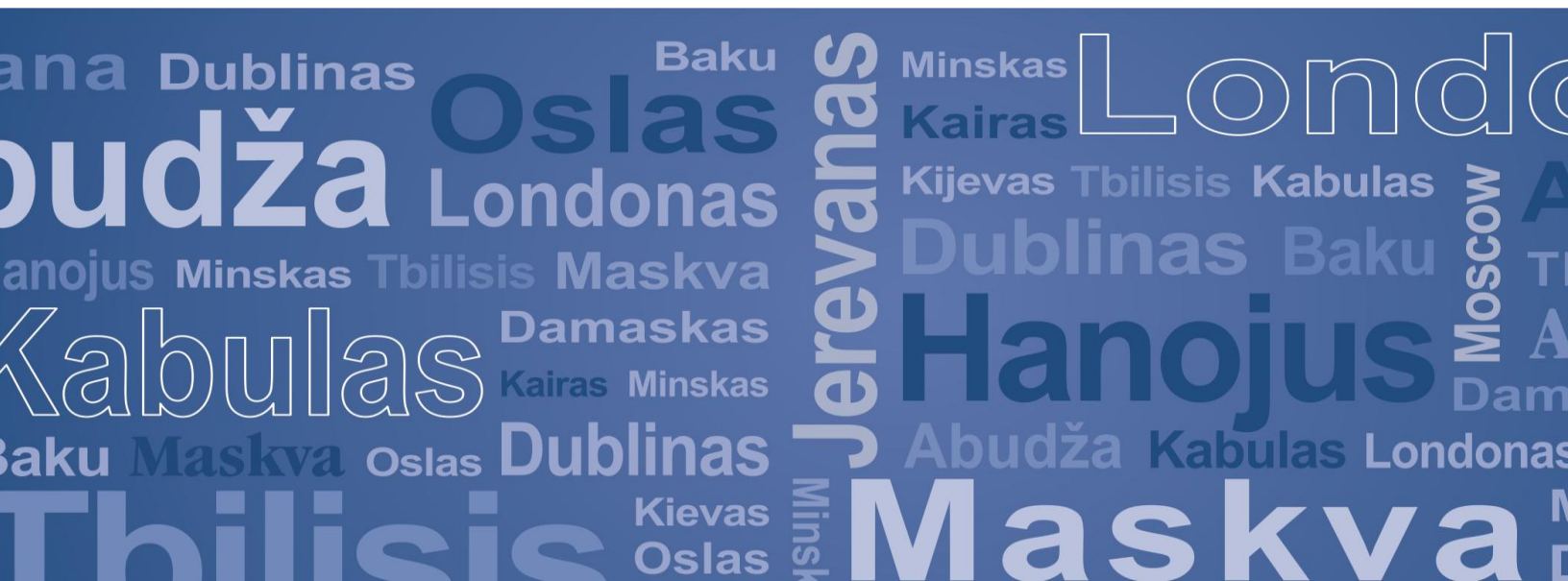

METINĖ POLITIKOS ATASKAITA: MIGRACIJA IR PRIEGLOBSTIS LIETUVOJE 2014

Turinys

Santrauka	3
Įvadas	5
1. Migracijos tendencijos Lietuvoje	6
1.1. Gyventojų skaičius	6
1.2. Emigracija	6
1.3. Imigracija	8
2. Teisėta migracija ir judumas	12
2.1. Ekonominė migracija	12
2.1.1. Užsieniečių atvykimas teisėtos veiklos pagrindu	14
2.1.2. Užsieniečių atvykimas dirbti aukštos profesinės kvalifikacijos reikalaujančio darbo	16
2.1.3. Užsieniečių atvykimas gavus leidimą dirbti	17
2.2. Šeimos susijungimas	18
2.3. Studentai ir tyrėjai	19
2.4. Integracija	21
2.5. Natūralizacija	22
2.6. Migracijos ir judumo valdymas	23
2.6.1. Vīzos	23
3. Neteisėta migracija	24
4. Grąžinimas	28
5. Prieglobstis	30
6. Nelydimi nepilnamečiai ir kiti pažeidžiami asmenys	34

Santrauka

Gyventojai ir migracijos tendencijos

2014 m. Lietuvos gyventojų skaičius ir toliau mažėjo – 2015 m. pradžioje Lietuvoje gyveno 2,92 milijono gyventojų. Tačiau 2014 m. emigravo mažiau žmonių (36,6 tūkst.), grįžo daugiau LR gyventojų (19,5 tūkst.) ir atvyko daugiau užsieniečių (4,7 tūkst.) lyginant su 2013 m. Vis dėlto, per 2014 m. iš Lietuvos išvyko 1,5 karto daugiau žmonių negu atvyko.

Užsieniečių atvykimas teisėtos veiklos pagrindu

Per pastaruosius keletą metų labai išaugo leidimų laikinai gyventi, išduotų teisėtos veiklos pagrindu, skaičius. 2014 m. buvo išduota 6 615 leidimų (2013 m. – 4,2 tūkst.). Praktikoje pastebėta, kad užsieniečiai piktnaudžiauja šiuo atvykimo pagrindu: jie neretai įsigyja Lietuvoje registruotas įmones, paskiria save jų vadovu ir tuo pagrindu kreipiasi dėl leidimo laikinai gyventi, siekdami ne vykdyti teisėtą veiklą, bet gauti leidimą laikinai gyventi ir taip patekti į Šengeno erdvę. 2014 m. lapkričio 1 d. įsigaliojo įstatymo pakeitimai, kuriais nustatyti aukštesni reikalavimai leidimui laikinai gyventi išduoti užsieniečiams, kurie atvyksta užsiimti teisėta veikla (verslu). Tikimasi, kad įstatymo pakeitimai leis užkirsti kelią užsieniečių steigiamoms fiktyvioms įmonėms ir leidimai laikinai gyventi bus išduodami tik realia veikla užsiimantiems asmenims.

Užsieniečių atvykimas dirbti aukštos profesinės kvalifikacijos reikalaujančio darbo

Per 2014 m. buvo išduoti/pakeisti 156 leidimai laikinai gyventi (mėlynosios kortelės) užsieniečiams, kurie atvyko dirbti Lietuvos Respublikoje aukštos profesinės kvalifikacijos reikalaujantį darbą. 2014 m. daugiausia leidimų laikinai gyventi (mėlynųjų kortelių) išduota Ukrainos piliečiams (daugiau nei 30 proc.), Rusijos piliečiams, JAV ir Baltarusijos piliečiams. 2014 m. dirbti aukštos profesinės kvalifikacijos reikalaujančio darbo į Lietuvą daugiausia atvyko inžinierių, IT specialistų, ekonomistų. Siekiant išplėsti galimybes atvykti aukštos kvalifikacijos specialistams užsieniečiams, tikslinga reglamentuoti, kad aukšta kvalifikacija galėtų būti įrodoma remiantis ne tik išsilavinimu, bet ir turima patirtimi.

Užsieniečių atvykimas gavus leidimą dirbti

Nors nedarbo lygis 2014 m. išliko gana aukštas (9,5 proc.), Lietuvos darbo birža išdavė 5,4 tūkst. leidimų dirbti trečiųjų šalių piliečiams (7 proc. daugiau nei 2013 m.). Pagrindinė problema – neatitikimas tarp pasiūlos ir paklausos darbo rinkoje, t.y. bedarbiai neturi reikiamos kvalifikacijos trūkstamoms darbo vietoms užpildyti. Absoliuti dauguma leidimų dirbti išduota užsieniečiams, kurie turi Lietuvoje trūkstamą profesiją. 2014 m. daugiausia leidimų dirbti išduota tarptautinio krovinių vežimo transporto priemonių vairuotojams (80 proc.). Daugiausia trečiųjų šalių darbuotojų atvyksta iš Ukrainos (59 proc.) ir Baltarusijos (29 proc.).

Šeimos susijungimas

2014 m. šeimos susijungimo pagrindu išduoti ar pakeisti 5 509 leidimai laikinai gyventi (30 proc. visų išduotų leidimų laikinai gyventi), t. y. 9 proc. daugiau negu 2013 m. 2014 m. nustatyta galimybė į Lietuvą atvykti iš karto su šeima užsieniečiams, kurie daugiau investuoja į įmonę (verslininkams), bendrovių viduje perkeliama specialistams bei atvykstantiems dėstyti.

Atvykimas mokslo pagrindu

2014 m. išduota/pakeista apie 1,7 tūkst. leidimų laikinai gyventi mokymosi pagrindu. 2014 m. nustatyta galimybė užsieniečiui, pabaigus mokymąsi ar studijas likti Lietuvoje dar šešioms mėnesiams (anksčiau buvo privaloma baigus mokslus išvykti, net jeigu užsienietis ketino mokslus ar studijas tęsti Lietuvoje ar siekė būti įdarbintas pagal įgytą specialybę).

Integracija

Užsieniečių integracijos politiką pavesta koordinuoti Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, o įgyvendinimą – Lietuvos Respublikos Vyriausybės komisijai. 2014 m. patvirtintas Užsieniečių integracijos politikos įgyvendinimo 2015–2017 metų veiksmų planas.

Vizos

2014 m. Lietuvos vizų tarnybose išduotos 466 758 vizos, iš jų 459 192 Šengeno vizos ir 7 566 nacionalinės vizos. 2014 m. Lietuvos vizų tarnybos atsisakė išduoti 5 179 vizas (5 proc. daugiau negu 2013 m.), panaikino 1 792 vizas (20 proc. mažiau negu 2013 m.).

Neteisėta migracija

2014 m. Lietuvos teritorijoje sulaikyti 1 793 neteisėtai esantys užsieniečiai, t. y. 28 proc. daugiau negu 2013 m. Iš jų dauguma (virš 81 proc.) – neišvykę pasibaigus vizos galiojimui. 2014 m. sulaikyti 375 užsieniečiai (2013 m. – 329), bandę neteisėtai pereiti valstybės sieną (ne per pasienio kontrolės punktus). 2014 m. ypatingai išaugo neteisėtai atvykti bandžiusių piliečių iš Vietnamo skaičius.

Grąžinimas ir išsiuntimas

2014 m. priimti 1 895 sprendimai dėl užsieniečių įpareigojimo išvykti ar grąžinimo į užsienio valstybę. 2014 m. daugiausia grąžinta į Baltarusijos Respubliką (548 asmenys), Kirgiziją (441 asmuo), Rusijos Federaciją (396 asmenys), Tadžikistaną (114 asmenų), Kazachstaną (121 asmuo). 2014 m. iš Lietuvos Respublikos išsiųsti 362 užsieniečiai, daugiausia išsiųsta Vietnamo piliečių (185), Gruzijos piliečių (95), Rusijos piliečių (30), Baltarusijos piliečių (12). 2013 m. išsiųsti 279 užsieniečiai, daugiausia iš jų buvo Gruzijos piliečiai (173).

Prieglobstis

2014 m. prašymus suteikti prieglobstį Lietuvoje pateikė 496 užsieniečiai (2013 m. – 399, 2012 m. – 627). Daugiausia prieglobsčio prašytojų buvo iš Gruzijos (117 prašymų), Afganistano (99) ir Rusijos (74 prašymai). Labai išaugo Ukrainos piliečių prieglobsčių prašytojų skaičius (2014 m. jie pateikė 70 prašymų suteikti prieglobstį, 2013 m. – 5). Prieglobstis Lietuvos Respublikoje 2014 m. suteiktas 177 asmenims (24 – pabėgėlio statusas, 153 – papildoma apsauga).

Nelydimi nepilnamečiai ir kiti pažeidžiami asmenys

2014 m. reglamentuota tvarka dėl nelydimų nepilnamečių užsieniečių, kurie nėra prieglobsčio prašytojai, amžiaus nustatymo, apklausų vykdymo, šeimos narių ar kitų teisėtų atstovų paieškos, laikinosios globos (rūpybos) nustatymo ir pabaigos, apgyvendinimo Pabėgėlių priėmimo centre, sveikatos priežiūros paslaugų teikimo.

Įvadas

Šios ataskaitos tikslas – apžvelgti svarbiausius Lietuvos migracijos ir prieglobsčio politikos pokyčius 2014 metais. Ataskaita paruošta pagal Europos migracijos tinklo (EMN) bendrus reikalavimus, apžvelgiant tas sritis, kuriose per 2014 metus vyko pasikeitimų. Ataskaitoje nagrinėjamos šios migracijos politikos sritys: teisėta ir neteisėta migracija, užsieniečių grąžinimas, prieglobstis, nelydimų nepilnamečių situacija.

Ataskaitoje nagrinėti ir analizuoti 2014 m. priimti Lietuvos Respublikos teisės aktai, paskelbti jų projektai, įvairių institucijų, įstaigų ir organizacijų skelbti duomenys ir pranešimai, remtasi kitais viešais informacijos šaltiniais. Pateikiant statistinius duomenis daugiausia naudotasi kasmet skelbiamais Migracijos metraščiais, Valstybės sienos apsaugos tarnybos, Lietuvos darbo biržos informacija.

Ataskaitoje nepateikta institucijų, atsakingų už migracijos politikos formavimą ir įgyvendinimą, apžvalgos, kadangi 2014 m. esminių institucinių pokyčių neįvyko.

Terminai ir sąvokos tekste naudojami taip, kaip jie apibrėžti Lietuvos teisės aktuose, bei atitinka Europos migracijos tinklo žodyne pateiktus paaiškinimus.

1. Migracijos tendencijos Lietuvoje

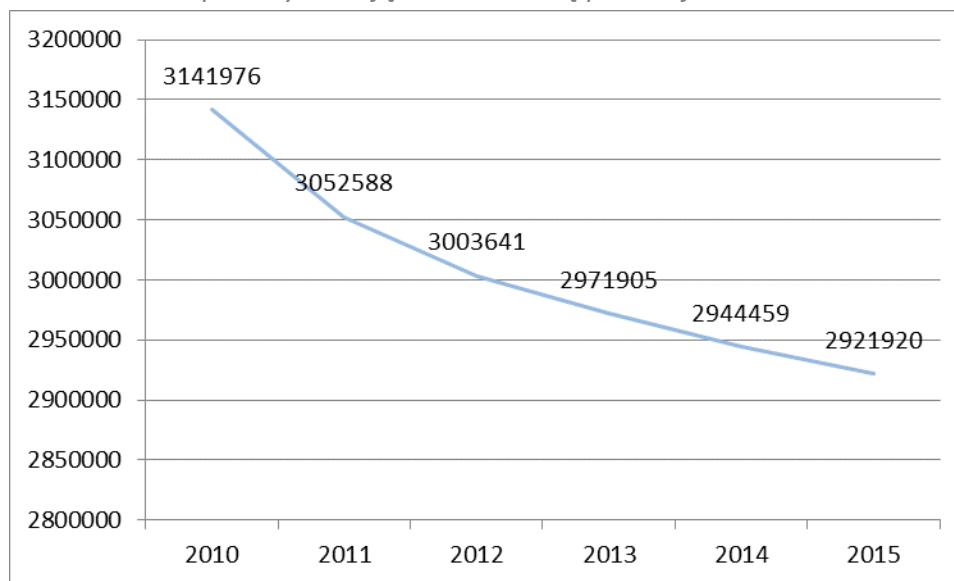
1.1. Gyventojų skaičius

2015 m. pradžioje Lietuvoje gyveno 2 mln. 922 tūkst. gyventojų, t. y. 22,5 tūkst. mažiau negu 2014 m. pradžioje. Gyventojų mažėjo dėl emigracijos ir natūralios gyventojų kaitos¹.

Tačiau lyginant su 2013 m. gyventojų mažėjimo tendencija slūgsta: 2014 m. gyventojų sumažėjo 22,5 tūkst., o per 2013 m. – 35 tūkst.

2015 m. pradžioje Lietuvoje gyveno beveik 40 tūkst. užsieniečių (39 980), tai sudaro 1,37 proc. Lietuvos gyventojų. Palyginus su praėjusių metų duomenimis (2014 m. pradžioje Lietuvoje gyveno 35 tūkst. užsieniečių), užsieniečių, gyvenančių Lietuvoje, skaičius išaugo 12,7 proc.

1 pav. Gyventojų skaičius metų pradžioje 2010-2015 m.

Šaltinis: Statistikos departamentas

1.2. Emigracija

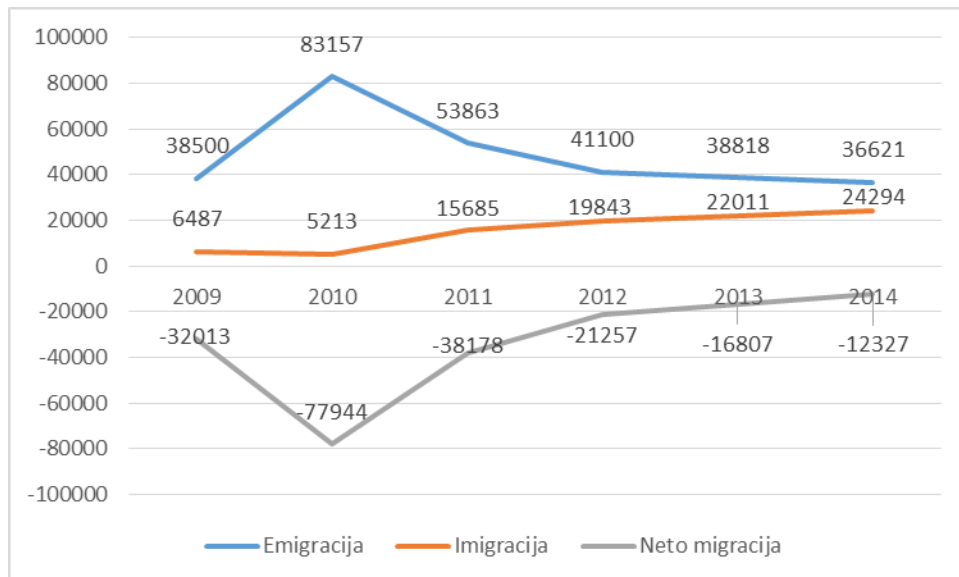
2014 m. iš Lietuvos išvyko 36,6 tūkst. gyventojų. Tai 2,2 tūkst. (5,7 proc.) mažiau negu 2013 m. (2013 m. iš Lietuvos išvyko virš 39 tūkst. Lietuvos gyventojų). Iš emigravusių 33,1 tūkst. – Lietuvos Respublikos piliečiai (90,4 proc. visų išvykusiųjų). Emigracija nuo 2010 m., kuomet buvo fiksuotas didžiausias emigracijos mastas (2010 m. 83,5 tūkst. Lietuvos gyventojų deklaravo savo išvykimą iš Lietuvos²), mažėja.

¹ 2014 m. Lietuvoje mirė 8934 asmenimis daugiau nei gimė.

² Realus 2010 m. emigravusių gyventojų skaičius galėjo būti mažesnis. Įstatymu buvo nustatyta prievolė visiems be išlygų nuolatiniams šalies gyventojams mokėti privalomojo sveikatos draudimo įmokas, todėl

Nors emigravusiųjų mažėjo, tačiau išvykstančiųjų buvo 1,5 karto daugiau nei atvykstančiųjų ir neto migracija Lietuvoje 2014 m. buvo -12,3 tūkst. gyventojų.

2 pav. Emigracija, imigracija ir neto migracija, 2009-2014 m.

Šaltinis: Statistikos departamentas

Emigracijos kryptys ir tendencijos išliko panašios. 2014 m. beveik pusė (45,8 proc.) visų emigrantų išvyko į Jungtinę Karalystę (2013 m. – 46,1 proc.), į Airiją emigravo 8,4 proc. (2013 m. – 8,5 proc.), į Vokietiją – 7,9 proc. (2013 m. – 7,7 proc.), į Norvegiją – 7,2 proc. (2013 m. – 7,7 proc.), į Rusiją – 3,5 proc. (2013 m. – 2,9 proc.), į JAV – 2,9 proc. (2013 m. – 3,3 proc.), į Baltarusiją – 2,8 proc. (2013 m. – 2,5 proc.).

2014 m. 9,1 tūkst. grįžusių Lietuvos Respublikos piliečių atvyko iš Jungtinės Karalystės, 2,2 tūkst. – iš Airijos, 2 tūkst. – iš Norvegijos, 1,1 tūkst. – iš Vokietijos, 747 – iš Ispanijos.

2014 m. buvo imtasi konkrečių veiksnių emigracijos ir grįžtamosios migracijos skatinimo srityje. Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintų Lietuvos migracijos politikos gairių³ nuostatas emigracijos ir grįžtamosios migracijos srityje (siekti, kad išvykę piliečiai išsaugotų ryšį su Lietuva, skatinti grįžimą ir teikti susijusią informaciją):

2010 m. savo išvykimą iš Lietuvos į užsienio valstybę suskubo deklaruoti ir tie, kurie to nepadarė išvykdami ankščiau.

³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. sausio 22 d. nutarimas Nr. 79. Projektą rengė Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko 2013 m. kovo 18 d. potvarkiu sudaryta darbo grupė; dalyvavo valstybės institucijų ir įstaigų, Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuro, „Investuok Lietuvoje“, advokatų kontoros, verslo organizacijų, Lietuvos socialinių tyrimų centro ir Viešosios politikos ir vadybos instituto atstovai.

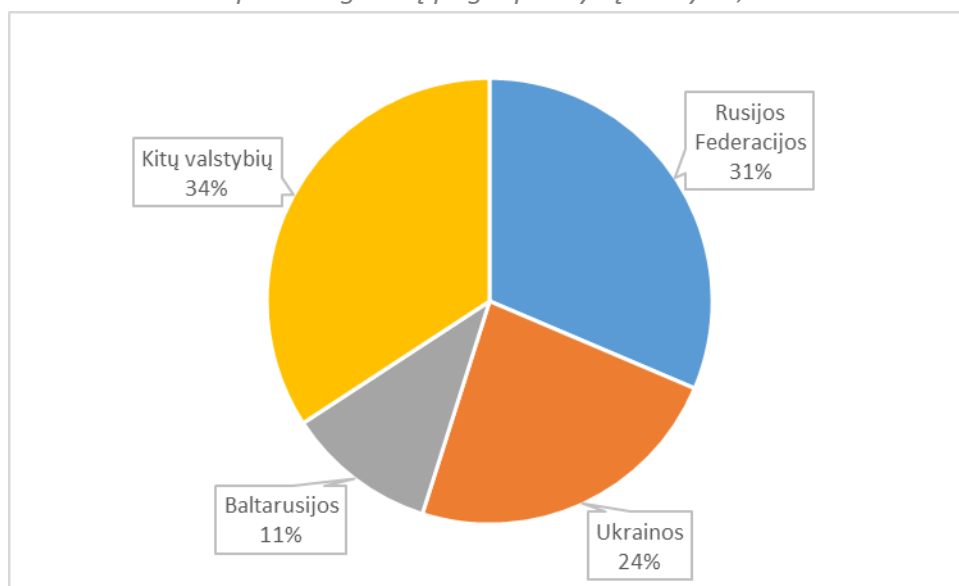
- pradėjo veikti Migracijos informacijos centras, skirtas teikti informaciją ir konsultacinę pagalbą visais su grįžimu į Lietuvą susijusiais klausimais vieno langelio principu (Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuras ir Vidaus reikalų ministerija 2015 m. sausio 8 d. pasirašė sutartį dėl Migracijos informacijos centro palaikymo);
- buvo įgyvendinamos „Globalios Lietuvos“ – užsienio lietuvių įsitraukimo į valstybės gyvenimą – kūrimo 2011–2019 metų programos⁴ priemonės (2014 m. finansuoti 223 projektai, skirti užsienio lietuvių organizacijoms stiprinti, padėti užsienyje gyvenantiems lietuviams išsaugoti ir kurti lietuviškąją tapatybę, telkti profesinių laimėjimų užsienyje pasiekusius lietuvius).

1.3. Imigracija

2014 m. į Lietuvą imigravo 24,3 tūkst. asmenų (t. y. daugiau negu 2013 m., kai į Lietuvą imigravo apie 22 tūkst. asmenų). Iš jų 80,4 proc. (19,5 tūkst.) – Lietuvos Respublikos piliečiai. Palyginti su 2013 m. grįžusių Lietuvos Respublikos piliečių skaičius padidėjo 2,9 proc. (553 asmenimis).

2014 m. į Lietuvą imigravo beveik 4,8 tūkst. užsieniečių⁵, iš jų 1,4 tūkst. Rusijos Federacijos piliečių (daugiau negu 2013 m., kai atvyko 774 Rusijos Federacijos piliečiai), 1,1 tūkst. Ukrainos piliečių (2013 m. – 413), 520 Baltarusijos piliečių (2013 m. – 486), 104 Gruzijos piliečių (2013 m. – 53 piliečiai).

3 pav. Imigrantų pagal pilietybę santykis, 2014 m.

Šaltinis: Migracijos metraštis

⁴ Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. kovo 30 d. nutarimu Nr. 389.

⁵ Iš jų apie 15 proc. sudaro ES valstybių narių piliečiai.

2014 m. gerokai padaugėjo išduotų leidimų laikinai gyventi skaičius. 2014 m. iš viso išduota 9 749 (išaugo 43 proc.), pakeista – 8 547 (išaugo 10 proc.). Pažymėtina, kad didžiausia dalis išduotų ir pakeistų leidimų laikinai gyventi 2014 m. buvo teisėtos veiklos bei šeimos susijungimo pagrindais.

2014 m. ilgalaikio gyventojų leidimų gyventi ES išduota 702 (padaugėjo 12 proc.), pakeista – 3 397 (padaugėjo 32 proc.).

2014 m. Lietuvoje panaikintas 861 leidimas laikinai gyventi (padaugėjo 7 proc.), daugiausia dėl to, kad buvo panaikintas leidimas dirbti Lietuvos Respublikoje, nutraukta darbo sutartis su užsieniečiu ar nutrauktas mokymasis.

Teisiniai pokyčiai

2014 m. įsigaliojo / priimti trys Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimai⁶, kuriais užsieniečiams nustatytos palankesnės atvykimo sąlygos ir palengvintos leidimų gyventi išdavimo procedūros. Nuo 2014 m. sausio 1 d. prašymai išduoti leidimą gyventi Lietuvos Respublikoje išnagrinėjami per 4 mėn. (iki tol prašymas galėjo būti nagrinėjamas iki 6 mėn.), o nuo 2014 m. vasario 1 d. užsieniečiai gali kreiptis dėl prašymo leidimai gyventi nagrinėjimo skubos tvarka. Sumokėjus dvigubai didesnę rinkliavą, užsieniečio prašymas išnagrinėjamas per perpus trumpesnę terminą⁷.

Prašymo išduoti leidimą gyventi Lietuvos Respublikoje nagrinėjimo terminas taip pat sutrumpintas šioms užsieniečių grupėms:

- verslininkams, kurie į įmonės nuosavą kapitalą (turtą) investavo ne mažiau kaip 260 tūkst. eurų, įmonėje įsteigtos ne mažiau kaip penkios darbo vietos ir jose visą darbo laiką dirba Lietuvos Respublikos piliečiai ar nuolat Lietuvos Respublikoje gyvenantys užsieniečiai, nuo 4 mėn. iki 2 mėn. (nuo 2014-11-01);
- aukštos kvalifikacijos darbuotojams, kurių mėnesinis darbo užmokestis yra ne mažesnis negu 3 Lietuvos statistikos departamento paskutinio paskelbto šalies ūkio darbuotojų vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio dydžiai, nuo 2 mėn. iki 1 mėn. (nuo 2014-11-01).

⁶1) Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 26, 54, 8, 33, 40, 41, 53, 104, 109, 113, 125 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas **Nr. XII-548, priimtas 2013-10-10 (įsigaliojo nuo 2014-01-01)**;

2) Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ Nr. IX-2206 2, 4, 19, 21, 26, 32, 33, 34, 35, 36, 40, 43, 44, 44-1, 45, 46, 49-2, 50, 51, 57, 58, 62, 64, 71, 94, 101, 104, 128, 141 straipsnių pakeitimo ir 141¹ straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas **Nr. XII-965, priimtas 2014-06-26 (įsigaliojo nuo 2014-11-01)**;

3) Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ Nr. IX-2206 pakeitimo įstatymas **Nr. XII-1396, priimtas 2014-12-09, (įsigaliojo nuo 2015-03-01)**.

⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013-12-11 nutarimas Nr. 1212.

Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas užsieniečiams gyventi Lietuvoje nustatytas ilgesnis leidimų gyventi galiojimas šioms užsieniečių grupėms:

- Užsieniečiui, kuris atvyksta pas užsienietį, turintį leidimą nuolat gyventi, arba pas Lietuvos Respublikos pilietį, šeimos susijungimo tikslu leidimas laikinai gyventi išduodamas vieniems metams, o keičiamas 2 metams (buvo išduodamas ir keičiamas 1 m.) (nuo 2014-11-01);
- Užsieniečiui, kuris atvyksta atlikti mokslinius tyrimus ar eksperimentinės plėtros darbus arba dėstyti Lietuvos mokslo ir studijų institucijose pagal darbo sutartį išduodamas iki 2 m. galiojantis leidimas laikinai gyventi (buvo išduodamas 1 m.) (nuo 2014-11-01);
- Užsieniečiui, kuris atvyksta dirbti aukštos profesinės kvalifikacijos reikalaujantį darbą išduodamas 3 m. galiojantis leidimas laikinai gyventi (mėlynoji kortelė) (buvo išduodamas 1 m.) (nuo 2014-11-01);
- Užsieniečiui, kuris užsiima teisėta veikla, leidimas laikinai gyventi išduodamas vieniems metams, o keičiamas 2 metams (buvo keičiamas 1 m.), o daugiau investuojantiems (kurie į įmonės nuosavą kapitalą (turtą) investavo ne mažiau kaip 260 tūkst. eurų, įmonėje įsteigtos ne mažiau kaip penkios darbo vietos ir jose visą darbo laiką dirba Lietuvos Respublikos piliečiai ar nuolat Lietuvos Respublikoje gyvenantys užsieniečiai) leidimas laikinai gyventi išduodamas ir keičiamas 3 metams (nuo 2014-11-01);
- Užsieniečiui, kuris atvyksta dirbti, leidimas laikinai gyventi išduodamas tokiam pat laikotarpiui, kurį galioja jam išduotas leidimas dirbti (iki 2 m.) (buvo išduodamas 1 m.) (nuo 2014-11-01);
- Užsieniečiui, kuriam suteikta papildoma apsauga Lietuvoje, išduodamas 2 m. galiojantis leidimas laikinai gyventi (buvo išduodamas 1 m.) (nuo 2015-03-01).

Įstatymo pakeitimais taip pat nustatytos palankesnės atvykimo sąlygos kitoms prioritetinėms užsieniečių grupėms⁸:

- Užsieniečiams, kurie yra lietuvių kilmės asmenys (teisę apsigyventi Lietuvoje lietuvių kilmės asmenims garantuoja Lietuvos Respublikos Konstitucija) leidimui gyventi išduoti netaikomas reikalavimas privalomai turėti nustatytą dydį pragyvenimo lėšų, turėti Lietuvos Respublikoje gyvenamąją patalpą nuosavybės teise ar nuomos pagrindais ir pateikti sveikatos draudimą patvirtinančius dokumentus (nuo 2014-01-01);

⁸ Lietuvos migracijos politikos gairėse nurodytos valstybei prioritetinės užsieniečių kategorijos, kurioms gali būti taikomos palankesnės imigracijos procedūros – nustatomos palankesnės atvykimo sąlygos, mažiau administracinių formalumų.

- Užsieniečiai, kurie atvyksta mokslo ir studijų tikslais, atleidžiami nuo pareigos įsigyti leidimą dirbti, jeigu mokymosi ar studijų laikotarpiu yra įdarbinami praktikai arba jeigu įsidarbina Lietuvos mokslo ir studijų institucijose mokslinių tyrimų ar eksperimentinės plėtros srityje (reikalavimas gauti leidimą dirbti buvo taikomas visais atvejais); supaprastintos leidimo dirbti išdavimo sąlygos studentams, norintiems dirbti su studijomis nesusijusį darbą; užsieniečiui, pabaigusiam mokymąsi ar studijas, leidžiama likti Lietuvoje dar šešiams mėnesiams (ankščiau baigus mokymąsi privalėjo išvykti) (nuo 2014-01-01); darbo patirties sąlyga netaikoma užsieniečiui, kuris, Lietuvos Respublikoje pabaigęs studijas ar mokymąsi pagal profesinio mokymo programą, ketina dirbti pagal įgytą kvalifikaciją (nuo 2015-03-01);
- Užsieniečiams, kurie atvyksta dėstyti Lietuvos mokslo ir studijų institucijose pagal darbo sutartį, taikomos tokios pačios sąlygos kaip ir tyrėjams, įskaitant galimybę atvykti kartu su šeimos nariais (nuo 2014-01-01);
- Užsieniečiams, kurie atvyksta dirbti aukštos profesinės kvalifikacijos reikalingą darbą, netaikomas darbo rinkos poreikių testas, jeigu darbdavys įsipareigoja mokėti ne mažesnę negu 3 Lietuvos statistikos departamento paskutinio paskelbto šalies ūkio darbuotojų vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio dydžiai mėnesinį darbo užmokestį, arba kai užsieniečio leidimas laikinai gyventi (mėlynoji kortelė) keičiamas ir jau yra praėję dvejį šio užsieniečio teisėto darbo Lietuvos Respublikoje metai (nuo 2014-01-01);
- Nustatyta, kad prašymą išduoti leidimą laikinai gyventi (mėlynąją kortelę) gali pateikti ne tik pats užsienietis, bet ir jį įdarbinti įsipareigojantis darbdavys (nuo 2015-03-01);
- Nustatyta, kad užsieniečiams, kurie atvyksta dirbti, išduodamas vienas leidimas gyventi ir dirbti Lietuvos Respublikoje⁹, prašymą išduoti leidimą laikinai gyventi tokiam užsieniečiui gali pateikti ne tik pats užsienietis, bet ir jį įdarbinti įsipareigojantis darbdavys (nuo 2015-03-01);

Įstatymo pakeitimais taip pat palengvintos šeimos susijungimo sąlygos ir šie užsieniečiai gali atvykti iš karto su šeimos nariais:

- Verslininkai, kurie užsiima teisėta veikla, jeigu jie į įmonės nuosavą kapitalą (turtą) investavo ne mažiau kaip 260 tūkst. eurų, įmonėje įsteigtos ne mažiau kaip penkios darbo vietos ir jose visą darbo laiką dirba Lietuvos Respublikos piliečiai ar nuolat Lietuvos Respublikoje gyvenantys užsieniečiai (nuo 2014-11-01);

⁹ Perkelta 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/98/ES dėl vienos prašymų išduoti vieną leidimą trečiųjų šalių piliečiams gyventi ir dirbti valstybės narės teritorijoje pateikimo procedūros ir dėl valstybėje narėje teisėtai gyvenančių trečiųjų šalių darbuotojų bendrų teisių („vieno langelio“ direktyva).

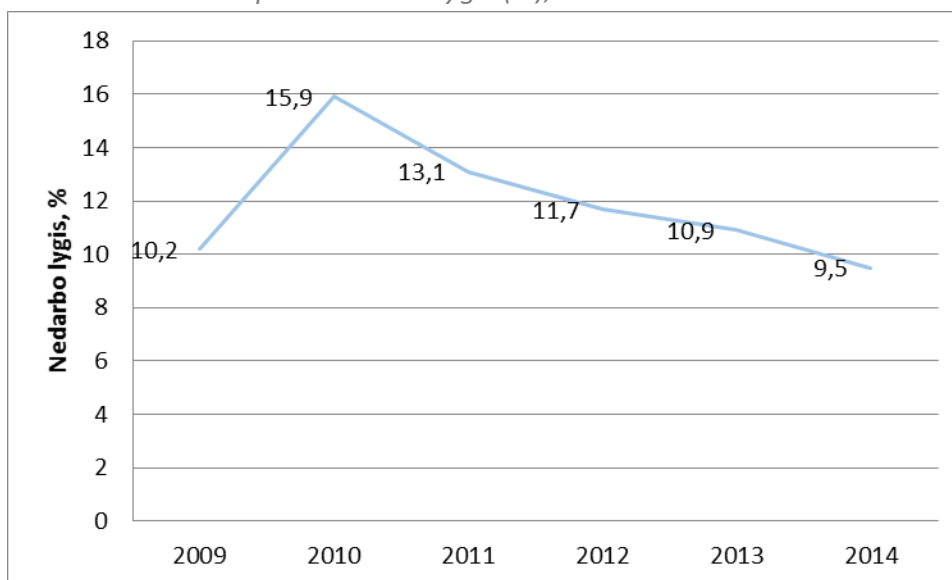
- Perkelti bendrovės viduje užsieniečiai, t. y. kurie laikinai (iki trejų metų) užsienio valstybės įmonės yra atsiunčiami į Lietuvos Respubliką dirbti šios įmonės atstovybėje, filiale ar įmonėje, kuri priklauso tai pačiai įmonių grupei, kaip vadovai arba kaip specialistai ir kurie iki atvykimo į Lietuvos Respubliką dienos ne mažiau kaip pastaruosius vienus metus dirbo toje užsienio valstybės įmonėje, jų dalykinių žinių ar aukštos profesinės kvalifikacijos būtinai reikia Lietuvoje įsteigtos įmonės, atstovybės ar filialo veiklai ir jiems darbo Lietuvoje laikotarpiu bus mokamas ne mažesnis negu 2 Lietuvos statistikos departamento paskutinio paskelbto šalies ūkio vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio dydžiai darbo užmokestis (nuo 2014-11-01).

2. Teisėta migracija ir judumas

2.1. Ekonominė migracija

Nedarbo lygis. 2014 m. vidutinis metinis registruotas nedarbas šalyje, palyginus su ankstesniais metais, ir toliau nuosaikiai mažėjo¹⁰. Vidutinis metinis bedarbių procentas nuo darbingo amžiaus gyventojų buvo 9,5 proc. arba 1,4 proc. punkto mažesnis negu vidutinis metinis 2013 metų registruoto nedarbo rodiklis (10,9 proc.). 2015 m. sausio 1 d. bedarbių dalis nuo darbingo amžiaus gyventojų Vilniaus teritorinėje darbo biržoje sudarė 7,6 proc. Tokia tendencija sietina su bendru šalies ekonomikos būklės gerėjimu (žr. 5 pav).

4 pav. Nedarbo lygis (%), 2009-2014 m.

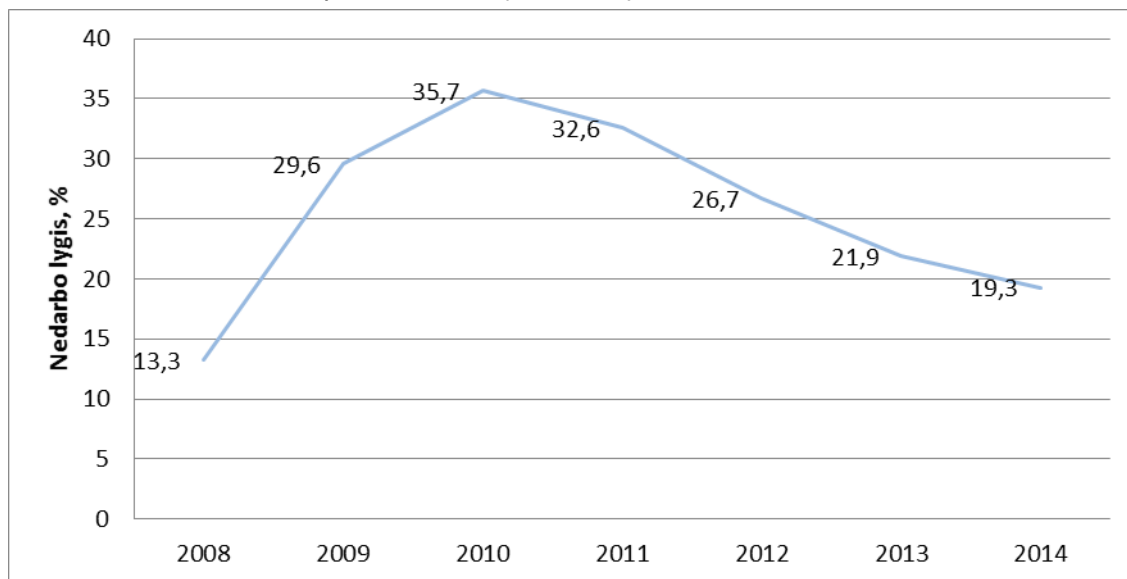

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

¹⁰ Lietuvos darbo birža, *Darbo rinkos tendencijos 2014 m. sausio - gruodžio mėn.*

2014 m. toliau mažėjo jaunimo nedarbas. 2014 m. darbo neturėjo 19,3 proc. 15-24 metų darbingų jaunuolių (2013 m. – 21,9). Jaunimo nedarbas įvardijamas kaip viena pagrindinių emigracijos priežasčių, todėl nedarbo mažinimas šioje amžiaus grupėje yra svarbus norint mažinti emigracijos mastą.

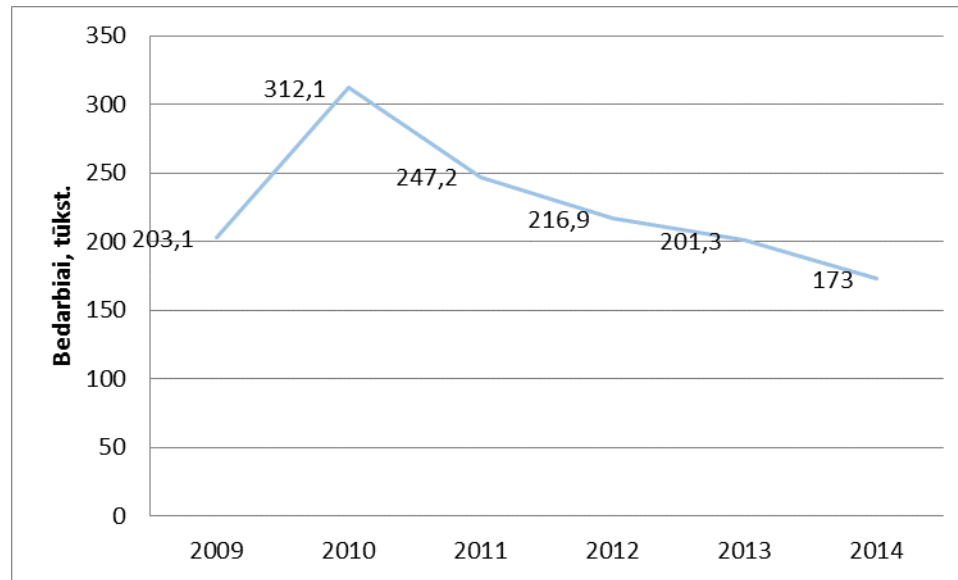
5 pav. Jaunimo (15-24 m.) nedarbas, 2014

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

2014 m. pabaigoje šalyje buvo registruota 173 tūkst. bedarbių, t.y. beveik 28,3 tūkst. arba 14 proc. mažiau nei 2013 m (žr. 7 pav.). Tai yra mažiausias rodiklis per 5 metų laikotarpį. Duomenų, kokią dalį registruotų bedarbių sudaro užsienio valstybių piliečiai, nėra.

6 pav. Registruotų bedarbių skaičius Lietuvoje, 2009-2014 m.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Darbo pasiūlos ir paklausos neatitikimas. Darbo paklausa augo. Lietuvos darbo biržos duomenimis¹¹ 2014 m. darbo biržos duomenų bazėje darbdaviai registravo 227 tūkst. laisvų darbo vietų (2013 m. – 242 tūkst.). 62 proc. darbo pasiūlymų registruota paslaugų sektoriuje (prekybos, transporto įmonėse), ir pramonėje (22 proc.). Daugiausia pasiūlymų skirta kvalifikuotai darbo jėgai, daugumoje ekonominių veiklų jaučiamas specialistų poreikio augimas ir nekvalifikuotų darbininkų poreikio mažėjimas.

2.1.1. Užsieniečių atvykimas teisėtos veiklos pagrindu

2014 m. lapkričio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimai (priimti 2014 m. birželio 26 d.), kuriais nustatyti aukštesni reikalavimai leidimui laikinai gyventi išduoti užsieniečiams, kurie atvyksta užsiimti teisėta veikla (verslu). Iki tol galiojusios leidimų laikinai gyventi išdavimo teisėtos veiklos pagrindu sąlygos (pagal kurias pakako įregistruoti įmonę ir tapti jos vadovu) sukūrė situaciją, kai užsieniečiai steigė fiktyvias įmones, siekdami ne vykdyti įmonės steigimo dokumentuose nurodytą veiklą, o tik siekdami gauti leidimą gyventi Lietuvoje.

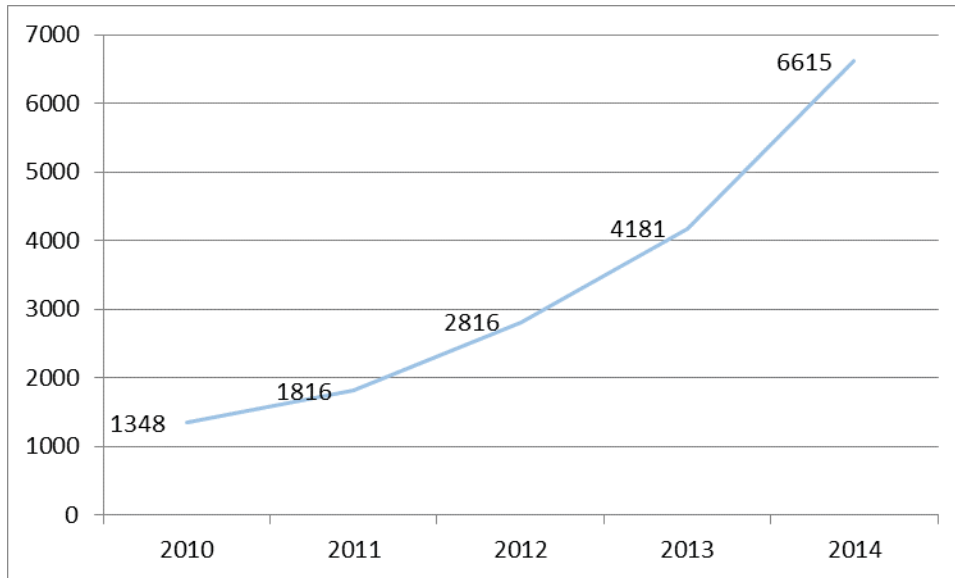
Šiuo pagrindu išduotų leidimų laikinai gyventi skaičius nuolat augo, taip pat ir 2014 m., kuriais išduotas 6 615 leidimas laikinai gyventi, iš jų po 2014 m. lapkričio 1 d. pateikti 259 prašymai. t. y., pasikeitus leidimo laikinai gyventi išdavimo teisėtos veiklos pagrindu sąlygoms, prašymų išduoti leidimą laikinai gyventi šiuo pagrindu gerokai sumažėjo. Toks spartus leidimų laikinai

¹¹

https://www.ldb.lt/Informacija/DarboRinka/Tendencijos_pdf/2014%20m.%20darbo%20rinkos%20tendencij%C5%B3%20ap%C5%BEvalga.pdf

gyventi skaičiaus augimas teisėtos veiklos pagrindu aiškintinas tuo, kad užsieniečiai siekė leidimą gauti dar iki įstatymo pasikeitimo, kad išvengtų griežtesnių įstatymo nuostatų taikymo.

7 pav. Leidimai laikinai gyventi teisėtos veiklos pagrindu, 2010-2014 m.

Šaltinis: Migracijos metraštis

Nuo 2014 m. lapkričio 1 d. leidimas laikinai gyventi teisėtos veiklos (verslo) pagrindu užsieniečiui gali būti išduotas, jeigu:

- įmonė vykdo steigimo dokumentuose nurodytą veiklą ne mažiau kaip 6 mėn. iki užsieniečio kreipimosi dėl leidimo laikinai gyventi išdavimo;
- įmonėje įsteigtos ne mažiau kaip trys darbo vietos ir jose visą darbo laiką dirba Lietuvos Respublikos piliečiai ar nuolat Lietuvos Respublikoje gyvenantys užsieniečiai;
- užsieniečio buvimas yra būtinas siekiant įmonės tikslų arba jas valdant (t. y. užsienietis kartu turi būti įmonės vadovas, kolegialaus valdymo ar priežiūros organo narys, turėti teisę įmonės vardu sudaryti sandorius, arba būti akcinės bendrovės ar uždarosios akcinės bendrovės akcininku, kuriam nuosavybės teise priklausančių bendrovės akcijų nominali vertė yra ne mažesnė kaip 1/3 šios bendrovės įstatinio kapitalo);
- įmonės nuosavo kapitalo (turto) vertė turi sudaryti ne mažiau kaip 28 tūkst. eurų, iš kurių ne mažiau kaip 14 tūkst. eurų – užsieniečio investuotos lėšos ar kitas turtas.

Jeigu užsienietis į įmonės nuosavą kapitalą (turtą) investavo ne mažiau kaip 260 tūkst. eurų, įmonėje įsteigtos ne mažiau kaip penkios darbo vietos ir jose visą darbo laiką dirba Lietuvos Respublikos piliečiai ar nuolat Lietuvos Respublikoje gyvenantys užsieniečiai, leidimas laikinai

gyventi išduodamas ir keičiamas ilgesniam laikotarpiui (3 metams), toks užsienietis gali iš karto atvykti su šeima, jų prašymai išduoti leidimą laikinai gyventi turi būti išnagrinėti per trumpesnį terminą (per 2 mėn., kai bendras terminas 4 mėn.).

Taip pat buvo įtvirtinta fiktyvios įmonės sąvoka, nustatyti kriterijai, kurie leidžia manyti, kad užsienietis įsteigė ar įsigijo įmonę tik siekdamas gauti leidimą laikinai gyventi (įmonė fiktyvi). Nustačius tokias aplinkybes, leidimas laikinai gyventi turi būti panaikinamas. Tikėtina, kad šie pakeitimai sumažins fiktyvių įmonių steigimą su tikslu gauti leidimą laikinai gyventi.

2.1.2. Užsieniečių atvykimas dirbti aukštos profesinės kvalifikacijos reikalaujančio darbo

Daugėjo atvykstančių dirbti aukštos profesinės kvalifikacijos darbo. 2014 m. buvo išduoti 98 (ir 58 pakeisti) leidimai laikinai gyventi (mėlynosios kortelės) užsieniečiams, atvykusiems dirbti aukštos profesinės kvalifikacijos reikalaujantį darbą. Tai yra beveik penkis kartus daugiau negu 2013 m. (išduota 22, pakeista 18).

2014 m. daugiausia leidimų laikinai gyventi (mėlynųjų kortelių) išduota Ukrainos piliečiams (daugiau nei 30 proc.), Rusijos piliečiams, JAV ir Baltarusijos piliečiams. 2013 m. daugiausia leidimų laikinai gyventi (mėlynųjų kortelių) buvo išduota Baltarusijos piliečiams (apie 38 proc.).

Pagal profesijas, 2014 m. dirbti aukštos profesinės kvalifikacijos reikalaujančio darbo į Lietuvą daugiausia atvyko inžinierių, IT specialistų, ekonomistų.

Leidimui laikinai gyventi (mėlynajai kortelei) išduoti užsienietis turi atitikti profesinės kvalifikacijos reikalavimus ir jam turi būti mokamas ne mažesnis negu 2 šalies ūkio vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio dydžiai. Taikomas darbo rinkos poreikių testas. Šalies ūkio vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio dydis¹² didėjo nuo 677,7 eurų 2013 m. IV ketv. iki 714,5 eurų 2014 IV ketv.

Nuo 2014 m. lapkričio 1 d. darbo rinkos poreikių testas netaikomas tiems užsieniečiams, kuriems darbdavys įsipareigoja mokėti mėnesinį darbo užmokestį, ne mažesnį negu 3 vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio dydžiai, arba jeigu užsieniečio leidimas laikinai gyventi (mėlynoji kortelė) keičiamas, ir jau yra praėję 2 šio užsieniečio teisėto darbo Lietuvos Respublikoje metai.

Aukštos kvalifikacijos užsieniečiai yra išreiškę pageidavimų, kad Lietuvoje būtų parengti teisės aktai, kurie leistų įrodyti apie savo kvalifikaciją ne tik pateikiant aukštojo mokslo diplomą, bet ir įrodant savo patirtį tam tikroje srityje. Tai leistų pritraukti platesnį ratą aukštos kvalifikacijos užsieniečių atvykti į Lietuvos Respubliką.

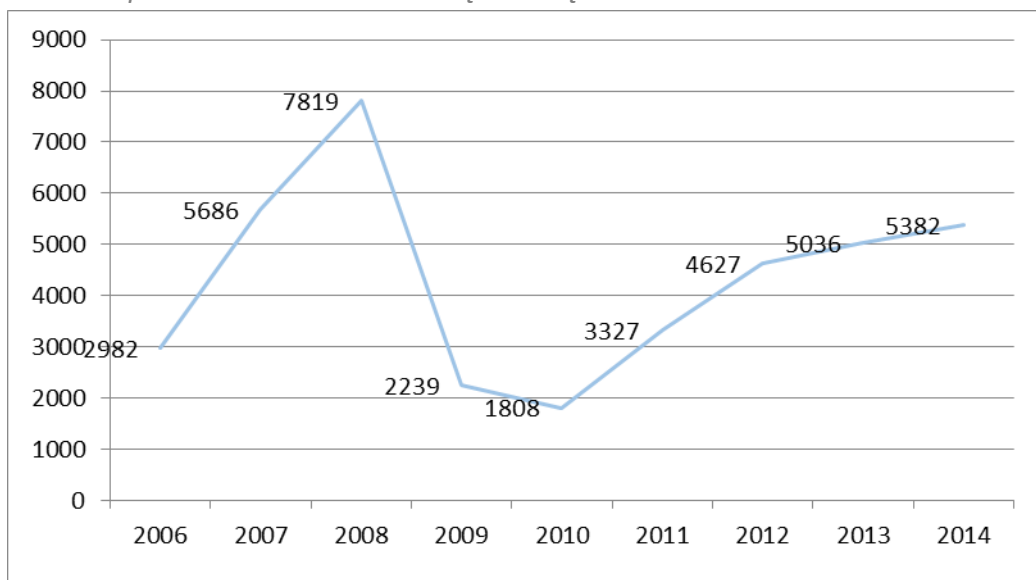
¹² Skelbia Lietuvos statistikos departamentas.

2.1.3. Užsieniečių atvykimas gavus leidimą dirbti

2014 m. buvo išduoti 5 382 leidimai dirbti užsieniečiams Lietuvos Respublikoje (6,9 proc. daugiau negu 2013 m.), daugiausia Ukrainos piliečiams (59 proc. visų leidimų dirbti), Baltarusijos piliečiams (29 proc.), Kinijos piliečiams (3 proc.), Moldovos Respublikos ir Rusijos Federacijos piliečiams (po 2 proc.). Daugiausia leidimų dirbti buvo išduota paslaugų sektoriuje (4 767 leidimų dirbti, 89 proc.), pramonės sektoriuje (502 leidimai dirbti, 9 proc.) ir statybų sektoriuje (113 leidimų dirbti, 2 proc.).

Iš 2014 m. išduotų leidimų dirbti – 4 994 leidimai dirbti išduoti užsieniečiams tų profesijų, kurių trūko Lietuvoje¹³ (4 316 leidimų dirbti išduota tarptautinio krovinių vežimo transporto priemonių vairuotojams, 278 leidimai dirbti išduoti metalinių laivų korpusų surinkėjams, 193 – suvirintojams, 161 – restorano virėjams, 46 – siuvėjams).

8 pav. Užsieniečiams išduotų leidimų dirbti skaičius 2006-2014 m.

Šaltinis: Lietuvos darbo birža

2014 m. išduotų leidimų dirbti pasiskirstymo pagal pilietybę struktūra lyginant su 2013 m. pasikeitė. Ukrainos piliečiams leidimų dirbti skaičius padidėjo 9 proc., Baltarusijos piliečiams išduotų leidimų dirbti skaičius sumažėjo 8 proc., Rusijos Federacijos piliečiams – sumažėjo 1 proc.

Mažiau reikalavimų darbdaviui

¹³ Socialinės apsaugos ir darbo ministras tvirtina profesijų, kurių darbuotojų trūksta pagal ekonominės veiklos sritis, sąrašus kas pusmetį.

Nuo 2014 m. lapkričio 1 d. buvo panaikintas reikalavimas darbdaviui teikti teritorinei darbo biržai informaciją apie prognozuojamą užsieniečių įdarbinimo poreikį¹⁴, o laisvos darbo vietos skelbimo terminas sutrumpintas nuo 21 iki 14 kalendorinių dienų.

Palankesnės sąlygos užsieniečiui

Nuo 2014 m. lapkričio 1 d. suvienodinti leidimo dirbti ir leidimo laikinai gyventi galiojimo terminai. Leidimas laikinai gyventi užsieniečiui, kuris ketina dirbti, išduodamas laikotarpiui, kurį galioja jam išduotas leidimas dirbti (iki 2 m.). Iki tol leidimas laikinai gyventi buvo išduodamas 1 m., todėl leidimą dirbti 2 m. gavęs užsienietis, turėjo po metų leidimą gyventi keisti.

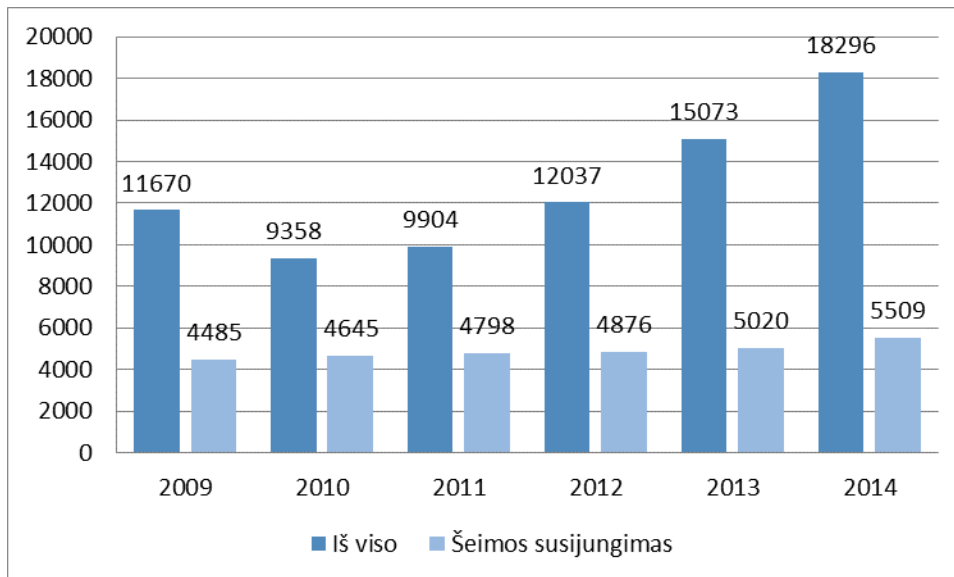
Taip pat nustatyta, kad užsieniečiui, kuris ketina dirbti Lietuvoje, išduodamas vienas leidimas gyventi ir dirbti. Prašymą išduoti leidimą laikinai gyventi gali pateikti ne tik pats užsienietis, bet ir jį įdarbinti įsipareigojantis darbdavys (nuo 2015-03-01)¹⁵.

2.2. Šeimos susijungimas

Palengvintas šeimos susijungimas tam tikroms užsieniečių grupėms

Kasmet apie trečdalį išduotų leidimų laikinai gyventi sudaro išduoti šeimos susijungimo pagrindu. 2014 m. šeimos susijungimo pagrindu išduoti ar pakeisti 5 509 leidimai laikinai gyventi, t. y. 9 proc. daugiau negu 2013 m. (išduota ar pakeista 5 020 leidimų laikinai gyventi).

9 pav. Leidimai laikinai gyventi Lietuvoje šeimos susijungimo pagrindu 2009-2014 m.

Šaltinis: Migracijos metraštis

¹⁴ LR socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. A1-519.

¹⁵ Perkelta 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/98/ES dėl vienos prašymų išduoti vieną leidimą trečiųjų šalių piliečiams gyventi ir dirbti valstybės narės teritorijoje pateikimo procedūros ir dėl valstybėje narėje teisėtai gyvenančių trečiųjų šalių darbuotojų bendrą teisių („vieno langelio“ direktyva).

Nustatyta galimybė šeimos nariams atvykti kartu su užsieniečiu, kuris:

- atvyksta dėstyti pagal su Lietuvos Respublikoje įregistruota mokslo ir studijų institucija sudarytą darbo sutartį (nuo 2014-11-01);
- atvyksta teisėtos veiklos pagrindu, jeigu į įmonės nuosavą kapitalą (turtą) investavo ne mažiau kaip 260 tūkst. eurų ir įmonėje įsteigė ne mažiau kaip penkias darbo vietas (nuo 2014-11-01);
- yra įmonės viduje perkeltas darbuotojas – atvyksta į Lietuvos Respubliką ne ilgiau kaip 3 metams dirbti užsienio valstybės įmonės atstovybėje, filiale ar įmonėje, kuri priklauso tai pačiai įmonių grupei, įsteigtoje (įsteigtame) Lietuvos Respublikoje, kaip vadovas arba kaip specialistas, jeigu iki atvykimo į Lietuvos Respubliką dienos užsienietis ne mažiau kaip pastaruosius vienus metus dirbo toje užsienio valstybės įmonėje, jo dalykinių žinių ar aukštos profesinės kvalifikacijos būtinai reikia Lietuvos Respublikoje įsteigtos įmonės, atstovybės ar filialo veiklai ir jam darbo Lietuvos Respublikoje laikotarpiu bus mokamas ne mažesnis negu 2 Lietuvos statistikos departamento paskutinio paskelbto šalies ūkio darbuotojų vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio dydžių darbo užmokestis (nuo 2014-11-01).

Šeimos susijungimui netaikomas dviejų metų pragyvento laikotarpio Lietuvos Respublikoje reikalavimas, jeigu užsieniečiui suteikta papildoma apsauga Lietuvos Respublikoje (nuo 2015-03-01).

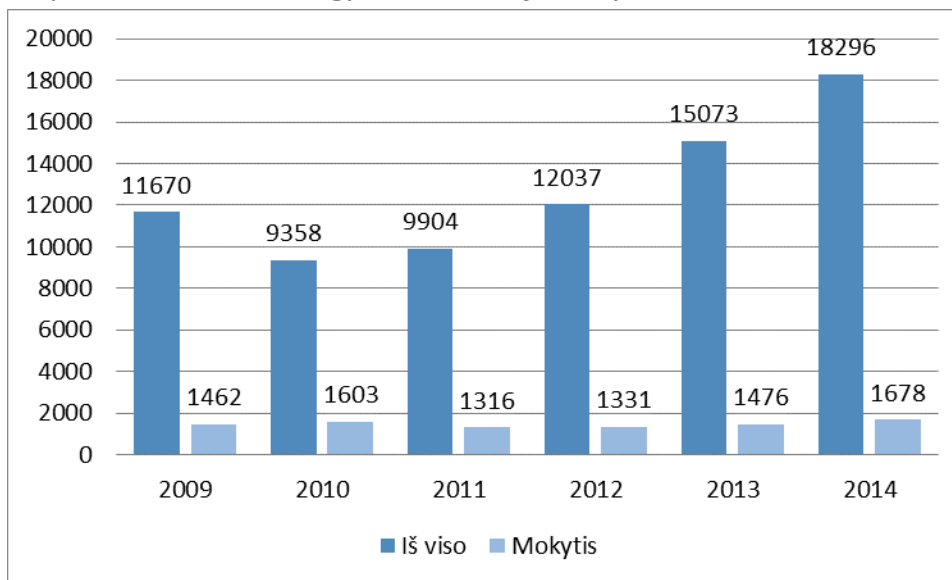
Per 2014 m. nustatyti 7 piktnaudžiavimo šeimos susijungimo atvejai, kuomet buvo sudaryta fiktyvi santuoka.

2.3. Studentai ir tyrėjai

Daugiau atvykstančių studijuoti

Mokymosi tikslu (įskaitant vidurinio ugdymo programą) atvykusiems trečiųjų šalių piliečiams 2014 m. išduoti ar pakeisti 1 678 leidimai laikinai gyventi (2013 m. buvo išduoti ar pakeisti 1 476 leidimai laikinai gyventi).

10 pav. Leidimai laikinai gyventi Lietuvoje mokymosi tikslu, 2009-2014 m.

Šaltinis: Migracijos metraštis

2014 / 2015 m. pagal laipsnį suteikiančias studijų programas Lietuvos aukštosiose mokyklose studijavo 4 618 studentai užsieniečiai¹⁶. Šalies aukštosios mokyklos skelbia priimančios į beveik 400 studijų programų dėstomų anglų ir rusų kalbomis. Daugiausia mokosi studentų iš Baltarusijos (daugiausia – baltarusių Europos humanitariniame universitete). Be jų, Lietuvoje studijuoja atvykusių iš Indijos, Rusijos, Ukrainos. Populiariausia programa tarp pastarųjų užsieniečių išlieka medicina Lietuvos sveikatos mokslų universitete, taip pat mechanikos inžinerijos studijos.

Studentams paprasčiau įsidarbinti

Nuo 2014 m. lapkričio 1 d. iš studentų nereikalaujama leidimo dirbti, įsidarbinus praktikai ar mokslo ir studijų institucijose mokslinių tyrimų ar eksperimentinės plėtros srityje.

Taip pat supaprastintas leidimo dirbti išdavimas studentams, norintiems dirbti su studijomis nesusijusį darbą: laisvą darbo vietą darbdavys gali užregistruoti teritorinėje darbo biržoje tą pačią dieną, kai kreipiamasi dėl leidimo dirbti išdavimo studentui; prašymą dėl studento įdarbinimo gali pateikti darbdavys arba pats užsienietis; dokumentai turi būti išnagrinėti ne vėliau kaip per 7 dienas nuo dokumentų gavimo dienos (nuo 2014-11-01); mažesnė valstybės rinkliava, kai leidimas dirbti išduodamas studentui (nuo 2014-12-01).

Pabaigusiam mokymąsi, leidžiama likti Lietuvoje šešiams mėnesiams (nuo 2014-01-01).

¹⁶ Švietimo ir mokslo ministerijos Informacinių technologijų centro duomenys.

Netaikoma darbo patirties sąlyga išduodant leidimą laikinai gyventi darbo tikslu, jeigu užsienietis, Lietuvos Respublikoje pabaigęs studijas ar mokymąsi pagal profesinio mokymo programą, ketina dirbti pagal įgytą kvalifikaciją (nuo 2015-03-01).

Skirta daugiau paramos ir dėmesio aukštojo mokslo žinomumui didinti

2014 m. padidintas finansavimas magistro programų studentams užsieniečiams ir finansavimą gavo 27 studentai (Ukrainos Respublikos, Baltarusijos Respublikos, Gruzijos Respublikos, Moldovos Respublikos, Armėnijos Respublikos, Azerbaidžano Respublikos, Kazachstano Respublikos, Uzbekistano Respublikos, Kinijos Liaudies Respublikos piliečiai). 2013 m. buvo suteikta parama magistrantūros studijoms 13 trečiųjų šalių piliečių.

2014–2015 mokslo metais skirtos stipendijos ir (ar) socialinės išmokos lietuvių kilmės studentams, studijuojantiems Lietuvos aukštosiose mokyklose (rudens semestru finansavimą gavo 158, o pavasario semestru – 155 užsienio lietuvių); taip pat skirtas finansavimas užsienio lietuvių studentų, besimokančių Lietuvos aukštosiose mokyklose, adaptacijai ir integracijai.

Švietimo mainų paramos fondas vykdė projektą, skirtą didinti Lietuvos aukštojo mokslo sistemos žinomumą užsienyje: rengtos informacinės kampanijos bei parengtas internetinis tinklapis studyinlithuania.lt

2014 m. finansuoti 95 dėstytojų užsieniečių vizitai dvidešimt vienoje aukštojoje mokykloje (2013 m. finansuoti 75 dėstytojų vizitai).

Nustatytos palankesnės atvykimo sąlygos dėstytojams. Jiems leidimai laikinai gyventi išduodami tokiais pat sąlygomis kaip ir tyrėjams: užsieniečiai, atvykstantys dėstyti pagal darbo sutartį Lietuvos mokslo ir studijų institucijose, taip pat kaip ir tyrėjai, gali atvykti kartu su šeimos nariais, jiems išduodamas iki 2 metų galiojantis leidimas laikinai gyventi (nuo 2014-01-01).

2014 m. į Lietuvos mokslo ir studijų institucijas buvo atvykę 143 mokslininkai, kurių mokslinei veiklai buvo skirta parama.

2014 m. išduoti 9 (pakeisti 3) leidimai laikinai gyventi užsieniečiams, atvykusiems dirbti Lietuvos mokslo ir studijų institucijose tyrėjais ar dėstyti.

2.4. Integracija

Paskirta už užsieniečių integraciją atsakinga institucija

Užsieniečių integracijos politiką pavesta koordinuoti Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai¹⁷, o įgyvendinimą – Lietuvos Respublikos Vyriausybės komisijai.

2014 m. sausio 22 d. sudaryta Užsieniečių integracijos įgyvendinimo koordinavimo komisija¹⁸, kuriai pavesta vykdyti užsieniečių integracijos įgyvendinimo procesų ir konkrečių veiksmų, susijusių su užsieniečių integracija, stebėseną ir spręsti klausimus, susijusius su užsieniečių integracijos įgyvendinimu.

Patvirtintas Užsieniečių integracijos politikos įgyvendinimo 2015–2017 metų veiksmų planas¹⁹, kuriame keliami 3 pagrindiniai tikslai: integruoti trečiųjų šalių piliečius į visuomenę; visuomenę padaryti tolerantiškesnę užsieniečių atžvilgiu bei gerinti bendradarbiavimą tarp institucijų užsieniečių integracijos srityje. Absoliuti dauguma lėšų bus skirta iš Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo.

Užsieniečių integracijai skirtos priemonės 2014 m. buvo vykdomos iš Europos fondo trečiųjų šalių piliečių integracijai ir Europos pabėgėlių fondo lėšų (kalbos mokymai, visuomenės pažinimo kursai; Pabėgėlių priėmimo centras pradėjo bendradarbiauti su profesionaliais vertėjais, kurie palengvina susikalbėjimą su socialinių paslaugų teikėjais (pvz., gydytojais); 18 prieglobstį gavusių užsieniečių buvo suteikti profesiniai mokymai; organizuoti tarpkultūrinės kompetencijos ir įvairovės valdymo mokymai specialistams ir kt.).

Nustatyta lankstesnė prieglobstį gavusių užsieniečių socialinės integracijos sistema – suteikta galimybė prieglobstį gavusiam užsieniečiui iš karto atlikti integraciją savivaldybės teritorijoje (nebūtinai Pabėgėlių priėmimo centre).

2.5. Natūralizacija

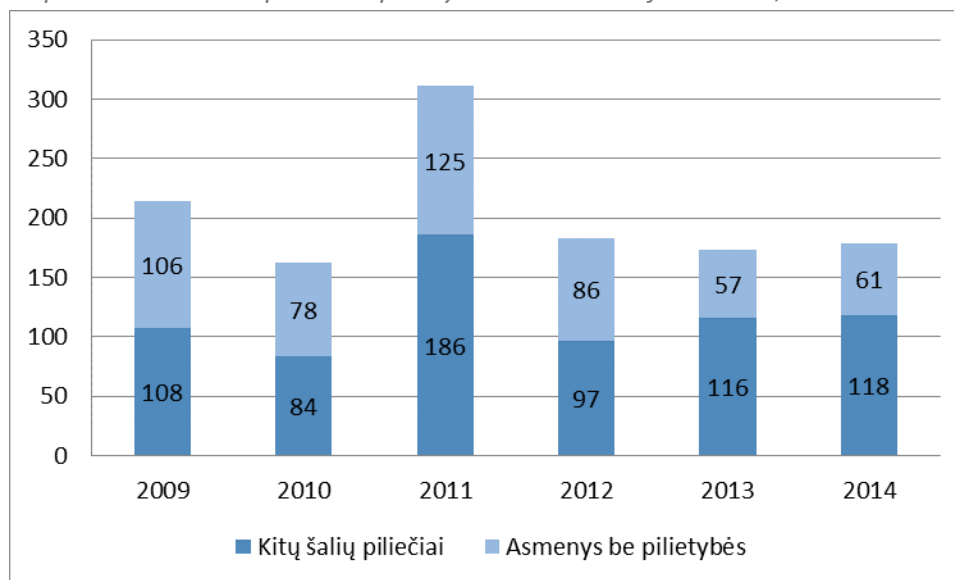
2014 m. Lietuvos Respublikos pilietybė natūralizacijos tvarka suteikta 179 asmenims (2013 m. tokių asmenų buvo 173), daugiausia asmenims be pilietybės (61 – 2014 m., 57 – 2013 m.), Rusijos Federacijos (49), Ukrainos (26) ir Baltarusijos (12) piliečiams. 2014 m. Lietuvos Respublikos pilietybė suteikta 2 Sirijos piliečiams.

¹⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2014 m. gegužės 22 d. priėmė nutarimą Nr. 446 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 17 d. nutarimo Nr. 892 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ bei nutarimą Nr. 447 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. kovo 24 d. nutarimo Nr. 330 „Dėl ministrams pavedamų valdymo sričių“ pakeitimo“.

¹⁸ 2013 m. spalio 10 d. priimtomis įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pataisomis nustatyta, kad užsieniečių integracijos įgyvendinimui koordinuoti sudaroma Vyriausybės komisija.

¹⁹ 2014 m. gruodžio 31 d. socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. A1-683; planą rengė darbo grupė, sudaryta iš valstybės institucijų (Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Vidaus reikalų ministerijos, Švietimo ir mokslo ministerijos, Kultūros ministerijos, Sveikatos apsaugos ministerijos, Vilniaus miesto savivaldybės) bei nevyriausybinė organizacijų (Lietuvos socialinių tyrimo centro Etninių tyrimų instituto, Lietuvos raudonojo kryžiaus draugijos, Lygių galimybių plėtros centro) atstovų.

11 pav. Lietuvos Respublikos pilietybė natūralizacijos tvarka, 2009-2014 m.

Šaltinis: Migracijos metraštis

2.6. Migracijos ir judumo valdymas

2.6.1. Vizos

2014 m. Lietuvos vizų tarnybose išduotos 466 758 vizos, iš jų 459 192 Šengeno vizos (1 proc. mažiau negu 2013 m.) ir 7 566 nacionalinės vizos (29 proc. daugiau negu 2013 m.). 2014 m. Lietuvos vizų tarnybos atsisakė išduoti 5 179 vizas (5 proc. daugiau negu 2013 m.), panaikino 1 792 vizas (20 proc. mažiau negu 2013 m.).

Plėstas bendradarbiavimas su išorės paslaugų teikėjais, pasirašyti susitarimai dėl vizų centrų steigimo Armėnijoje, Azerbaidžane, Baltarusijoje, Gruzijoje, Kazachstane, Kinijoje ir Turkijoje²⁰.

Vizų informacinė sistema (VIS), kurios pagalba yra renkami Šengeno vizų prašytojų asmens duomenys, veido atvaizdo ir pirštų atspaudų biometrinė informacija pradėjo veikti LR ambasadoje JAV, Kanadoje, generaliniuose konsulatuose Niujorke, Čikagoje, San Paule (nuo 2014-05-15), LR ambasadoje Turkijoje (nuo 2014-09-25)²¹. 2014 m. LR vizų tarnybose išduotų biometrinių vizų skaičius sudaro iki 1 proc. visų išduotų Šengeno vizų skaičiaus.

Susitarimai dėl vizų

²⁰ 2014 m. gruodžio 17 d. Užsienio reikalų ministerija pasirašė susitarimą su kompanija „VFS Global“.

²¹ VIS taip pat veikia LR ambasadoje Egipto Arabų Respublikoje (nuo 2011-10-11), LR ambasadoje Izraelio Valstybėje (nuo 2012-05-12), LR ambasadoje Kazachstane (nuo 2013-11-14), LR generaliniame konsulate Almatoje (nuo 2013-11-14). Ateityje VIS bus laipsniškai įdiegta visose Šengeno šalių atstovybėse ir pasienio punktuose; pagrindinis VIS plėtros etapas dėl sistemos techninių pajėgumų išplėtimo buvo nukeltas į 2015 metus.

2014 m. liepos 30 d. įsigaliojo 2013 m. lapkričio 10 d. pasirašytas Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Indijos Respublikos Vyriausybės susitarimas dėl vizų režimo panaikinimo diplomatinių pasų turėtojams.

2014 m. spalio 26 d. pasirašytas Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Jordanijos Hašimitų Karalystės susitarimas dėl vizų režimo panaikinimo diplomatinių pasų turėtojams (įsigaliojo 2015 m. vasario 26 d.).

2014 m. liepos 25 d. sudarytas Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos ir Šveicarijos Konfederacijos Federalinio užsienio reikalų departamento susitarimas dėl atstovavimo išduodant Šengeno vizas (pagal susitarimą Lietuva atstovauja Šveicarijai išduodant Šengeno vizas Čikagoje, JAV) (įsigaliojo 2014 m. rugsėjo 1 d.).

Nuo 2014 m. spalio 24 d. Suomijai atidarius Vizų centrą Kaliningrade, Lietuva daugiau neišduoda Šengeno vizų Suomijos vardu LR generaliniame konsulate Kaliningrade.

3. Neteisėta migracija

Padaugėjo neįleistų į Lietuvos Respubliką asmenų

Nors 2014 m., palyginus su 2013 m., atvykstančių trečiųjų šalių piliečių srautas sumažėjo 3,5 % (nuo 3 mln. 48 tūkst. iki 2 mln. 940 tūkst.), 2014 m. 20 proc. padidėjo neįleistų asmenų skaičius (3 453 – 2014 m., 2 865 – 2013 m.). Daugiausia užsieniečių neįleista dėl to, kad neturėjo vizos ar leidimo gyventi (40,11 proc. – 2014 m., 50,12 proc. – 2013 m.), neturėjo buvimo tikslą pateisinančių dokumentų (21,84 proc. – 2014 m., 22,09 proc. – 2013 m.), asmuo kėlė grėsmę viešajai tvarkai, vidaus saugumui, visuomenės sveikatai ar tarptautiniams santykiams (18,47 proc. – 2014 m., 9,67 proc. – 2013 m.). Daugiausia neįleista Rusijos ir Baltarusijos piliečių (sudaro 86 proc. visų neįleistų asmenų), Gruzijos piliečiai sudaro 4 proc. visų neįleistų asmenų.

Daugiau bandžusių neteisėtai atvykti

2014 m. sulaikyti 375 užsieniečiai, bandę neteisėtai pereiti valstybės sieną (ne per pasienio kontrolės punktus). Palyginus su 2013 m. duomenimis (buvo sulaikyti 329 užsieniečiai), tokių asmenų 2014 m. sulaikyta 13 proc. daugiau. Tačiau palyginus su 2012 m. duomenimis, - gerokai mažiau, kai 2012 m. išaugus Gruzijos piliečių nelegalios migracijos srautui, buvo sulaikyti 477 užsieniečiai.

Kaip ir ankstesniais metais, 2014 m. tarp sulaikytų užsieniečių, kurie bandė neteisėtai kirsti valstybės sieną, dominuoja Gruzijos piliečiai (136 – 2014 m., 151 – 2013 m.), 60 proc. išaugo sulaikytų Vietnamo piliečių skaičius (112 – 2014 m., 66 – 2013 m.), 22 proc. išaugo sulaikytų Afganistano piliečių skaičius (54 – 2014 m., 42 – 2013 m.).

1 lentelė. Už neteisėtą valstybės sienos kirtimą sulaikytų trečiųjų šalių piliečiai, 2012-2014 m.

	2012 m.	2013 m.	2014 m.
Pilietybė	Skaičius	Skaičius	Skaičius
Gruzija	258	151	136
Vietnamas	85	66	112
Afganistanas	54	42	54
Rusija	31	20	33
Baltarusija	19	25	17
Kiti	30	25	23
IŠ VISO	477	329	375

Šaltinis: Valstybės sienos apsaugos tarnyba

2014 m. sulaikytos 35 nelegalių migrantų grupės (2013 m. buvo sulaikytos 14 gabenamų nelegalių migrantų grupės). Daugiausia asmenų, organizuotai gabenamų grupėmis, buvo Vietnamo ir Afganistano piliečiai.

Pastaraisiais metais gerokai išaugo Vietnamo piliečių nelegali migracija. 2014 m., palyginus su 2013 m., Vietnamo piliečių sulaikyta 73 proc. daugiau (2014 m. – 297, 80 – 2013 m., 123 – 2012 m., 1 – 2011 m.). Absoliuti dauguma sulaikytų Vietnamo piliečių neturi jokių dokumentų (dažniausiai siekdami nuslėpti tikrąjį savo amžių).

Gruzijos piliečių nelegali migracija mažėja. 2014 m. sulaikyti 172 Gruzijos piliečiai, o 2013 m. – 173 Gruzijos piliečiai. Gruzijos piliečiai paprastai bando savarankiškai neteisėtai pereiti valstybės sieną iš Baltarusijos, vedlių paslaugomis nesinaudoja.

Sienos kontrolė

2014 m. buvo diegiamos techninės sienų stebėjimo sistemos prie valstybės sienos su Baltarusijos Respublika. 2014 m. Europos Sąjungos išorės sienos, stebimos naudojant modernias sienos stebėjimo technologijas, dalis sudarė 32 proc.

2014 m. įgyvendinti pasienio kontrolės punktų modernizavimo projektai prie Europos Sąjungos išorės sienų (Kybartų pasienio kontrolės punkte, Eišiškių ir Latežerio pasienio kontrolės punktuose).

Daugiau sulaikytų Lietuvos Respublikos teritorijoje

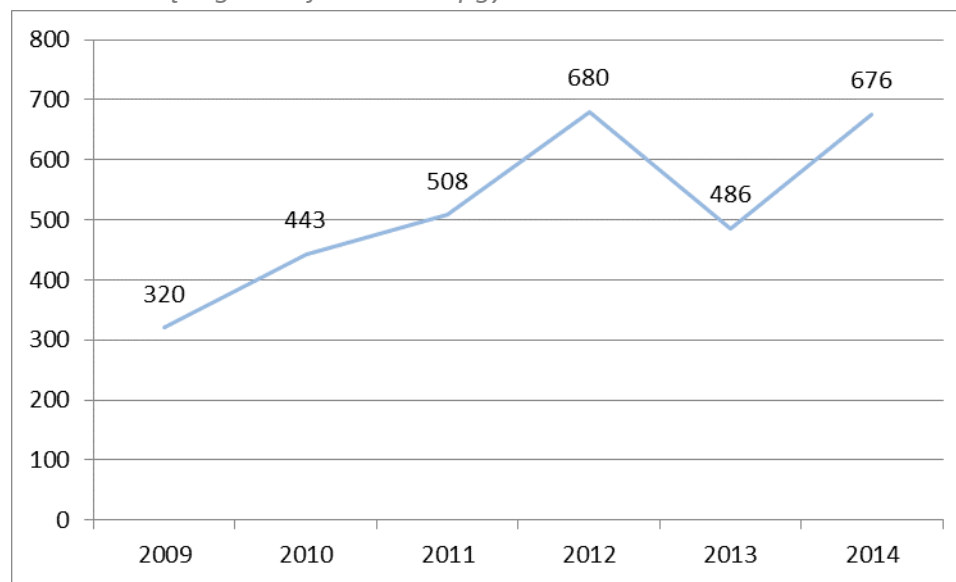
2014 m. Lietuvos teritorijoje sulaikyti 1 793 neteisėtai esantys užsieniečiai, t. y. 28 proc. daugiau negu 2013 m. (sulaikyti 1 304)²². Iš jų dauguma (virš 81 proc.) – neišvykę pasibaigus vizos galiojimui.

Užsieniečių apgyvendinimas Užsieniečių registracijos centre

Užsieniečių registracijos centre, kuris skirtas laikyti sulaikytus neteisėtai esančius ar neteisėtai atvykusius į Lietuvą užsieniečius, taip pat apgyvendinti prieglobsčio prašytojus jų prašymų dėl prieglobsčio nagrinėjimo metu, vienu metu gali būti apgyvendinta iki 164 užsieniečių (76 sulaikyti užsieniečių ir 88 prieglobsčio prašytojai).

2014 m., lyginant su 2013 m., apgyvendintų centre užsieniečių skaičius padidėjo 39 proc. (2014 m. centre buvo apgyvendinti 676 užsieniečiai, 2013 m. – 486 užsieniečiai).

12 pav. Užsieniečių registracijos centre apgyvendinti užsieniečiai 2009-2014 m.

Šaltinis: Valstybės sienos apsaugos tarnyba

Priėmimo sąlygų Užsieniečių registracijos centre gerinimas pagal nustatytus standartus – vienas iš Lietuvos Respublikos Vyriausybės prioritetų²³.

2014 m. Užsieniečių registracijos centre buvo tęsiami pastatų rekonstrukcijos ir vykdomi patalpų remonto darbai (panaudojant Europos pabėgėlių fondo ir Europos grąžinimo fondo lėšas), įsigyta reikiamų baldų, kitų daiktų. Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnai

²² Valstybės sienos apsaugos tarnybos duomenys.

²³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. kovo 13 d. nutarimas Nr. 228 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012–2016 metų programos įgyvendinimo prioritetinių priemonių patvirtinimo“.

tobulino kvalifikaciją kursuose prieglobsčio prašytojų priėmimo ir tarptautinės apsaugos suteikimo procedūrų tema.

2014 m. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaiga atliko žmogaus teisių padėties Užsieniečių registracijos centre patikrinimą²⁴. Ataskaitoje pateiktos išvados ir rekomendacijos apie gyvenimo sąlygas Užsieniečių registracijos centre, pareigūnų atliekamus veiksmus ir žmogaus teisių padėtį.

Teisiniai pokyčiai

2014 m. gruodžio 23 d. ratifikuotas Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Gruzijos Vyriausybės susitarimas dėl bendradarbiavimo kovojant su nusikalstamumu, pasirašytą 2013 m. rugsėjo 26 d. Vilniuje, kuris apima šalių bendradarbiavimą kovojant su neteisėta migracija ir prekyba žmonėmis.

2014 m. lapkričio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ ir Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimai²⁵, skirti sumažinti galimybes piktnaudžiauti leidimų gyventi išdavimo sistema, kuriais:

- įtvirtintas reikalavimas turėti *tinkamą* gyvenamąją patalpą (kuri atitinka statybos, higienos ir priešgaisrinės saugos ir vienam asmeniui tenkančio gyvenamojo ploto (7 kv. m) reikalavimus), taikomas užsieniečiui, siekiančiam gauti leidimą laikinai gyventi;
- įtvirtinta fiktyvios įmonės sąvoka ir pagrindas panaikinti leidimą gyventi, jeigu nustatoma, kad užsienietis įmonę įsteigė Lietuvoje ne siekdamas vykdyti realią veiklą Lietuvos Respublikoje, bet tik siekdamas gauti leidimą gyventi (fiktyvią įmonę);
- padidinta bauda asmenims už melagingų duomenų pateikimą kvietimams užsieniečiui atvykti į Lietuvos Respubliką arba pagalbą kitu neteisėtu būdu užsieniečiui gauti dokumentą, patvirtinantį teisę būti ar gyventi Lietuvos Respublikoje;

²⁴ 2014 m. gegužės 22 d. Valstybės sienos apsaugos tarnybai buvo pateikta Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigos žmogaus teisių padėties Užsieniečių registracijos centre patikrinimo ataskaita Nr. 2013/1-43. Siekiant tinkamai organizuoti ataskaitoje pateiktų rekomendacijų įgyvendinimą, 2014 m. birželio 19 d. Valstybės sienos apsaugos tarnybos Užsieniečių registracijos centro vado įsakymu Nr. 3K-63 buvo patvirtintas Seimo kontrolieriaus rekomendacijų įgyvendinimo Užsieniečių registracijos centre priemonių planas.

²⁵ Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ Nr. IX-2206 2, 4, 19, 21, 26, 32, 33, 34, 35, 36, 40, 43, 44, 44-1, 45, 46, 49-2, 50, 51, 57, 58, 62, 64, 71, 94, 101, 104, 128, 141 straipsnių pakeitimo ir 141¹ straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas **Nr. XII-965, priimtas 2014-06-26 (įsigaliojo nuo 2014-11-01)**; Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 41⁵, 112¹⁰, 112¹¹, 172¹⁷, 206⁵, 225, 233, 259¹ straipsnių ir Keturioliktojo 1 skirsnio ir Kodekso papildymo 206⁶ straipsniu įstatymas Nr. XII-972, priimtas 2014-06-26 (įsigaliojo 2014-11-01).

- nustatyta bauda švietimo įstaigai ir darbdaviui, jeigu nepraneša apie užsienietį, kuris nutraukė mokymąsi ar darbo santykius.

Nelegalios migracijos kontrolės priemonės vizų srityje

Nuolat atnaujinamas valstybių, dėl kurių teikiamos konsultacijos dėl vizų, sąrašas, atsižvelgiant į nelegalios migracijos tendencijas. 2014 m. buvo atsisakyta teikti konsultacijas dėl Alžyro, Angolos, Bolivijos, Turkmėnistan ir Uzbekistano piliečių, tačiau įtraukti Gvinėjos, Kamerūno, Nepalo, Vietnamo ir Šri Lankos piliečiai. Konsulinis pareigūnas, įtardamas, kad gali kilti nelegalios migracijos grėsmė, savo iniciatyva gali konsultuotis dėl vizos išdavimo užsieniečiui su atitinkamomis Lietuvos Respublikos institucijomis.

Nustačius neteisėto tarpininkavimo tvirtinant kvietimus užsieniečiams laikinai atvykti atveju, imtasi prevencinių priemonių (pokalbių su kvietėjais, užsieniečio atvykimo tikslų, apgyvendinimo sąlygų aiškinimosi ir pan.). 2014 m. 16,8 proc. sumažėjo, lyginant su 2013 m., pateiktų prašymų patvirtinti kvietimą laikinai atvykti skaičius (2014 m. buvo pateikti 103 402 fizinių ir juridinių asmenų prašymai patvirtinti kvietimą, 2013 m. tokių prašymų buvo 124 340).

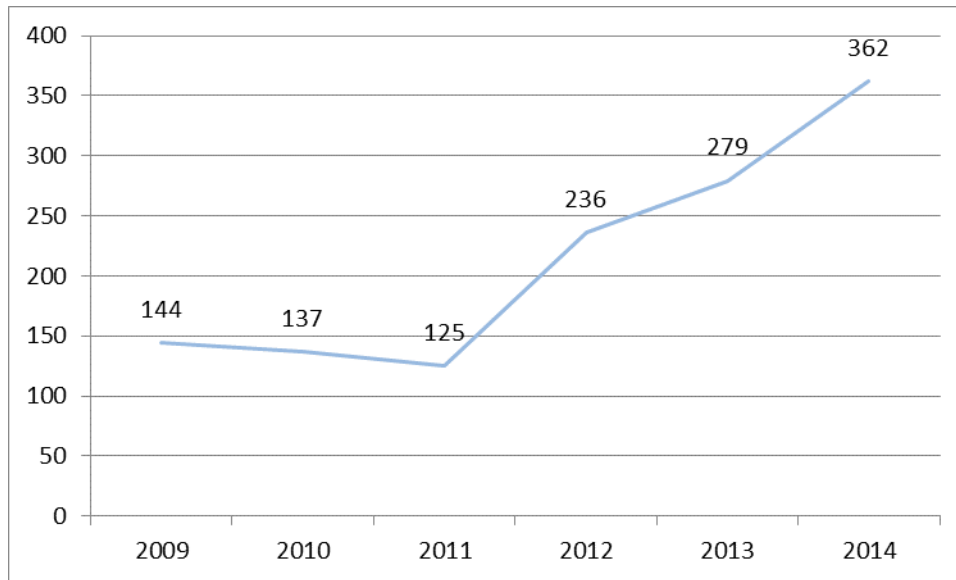
4. Grąžinimas

2014 m., lyginant su 2013 m., priimta daugiau sprendimų dėl užsieniečių įpareigojimo išvykti ar grąžinimo į užsienio valstybę (1 895 – 2014 m., 1 548 – 2013 m.), daugiausia užsieniečių 2014 m. grąžinta į Baltarusijos Respubliką (548 asmenys), Kirgiziją (441 asmuo), Rusijos Federaciją (396 asmenys), Tadžikistaną (114 asmenų), Kazachstaną (121 asmuo).

Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuras 2014 m. padėjo savanoriškai grįžti į kilmės valstybę 66 užsieniečiams (2013 m. tokių užsieniečių buvo 43).

2014 m. iš Lietuvos Respublikos išsiųsti 362 užsieniečiai, daugiausia išsiųsta Vietnamo piliečių (185), Gruzijos piliečių (95), Rusijos piliečių (30), Baltarusijos piliečių (12). 2013 m. išsiųsti 279 užsieniečiai, daugiausia iš jų buvo Gruzijos piliečiai (173).

13 pav. Išsiųsti užsieniečiai. 2009-2014 m.

Šaltinis: Migracijos metraštis

2014 m. Lietuva dalyvavo 7 bendrose užsieniečių išsiuntimo į kilmės šalis operacijose, iš kurių dvi organizavo Lenkija, po vieną Italija, Vokietija, Austrija, Graikija ir Ispanija, ir kurių metu buvo išsiųsti 27 asmenys (23 Gruzijos piliečiai, 3 Pakistano ir 1 Nigerijos pilietis).

Teisiniai pokyčiai

2014 m. gruodžio 9 d. priimti Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimai²⁶, kuriais:

- įtvirtinti kriterijai, kuriais vadovaujamosi sprendžiant, kad užsienietis gali pasislėpti, siekdamas išvengti grąžinimo į užsienio valstybę ar išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos;
- numatyta, kad gali būti nustatytas trumpesnis terminas, per kurį užsienietis įpareigojamas savanoriškai išvykti iš Lietuvos Respublikos, arba šis terminas nesuteikiamas, jeigu yra pagrindas manyti, kad užsienietis gali pasislėpti;
- nurodyta, dėl kokių aplinkybių terminas, per kurį užsienietis įpareigojamas savanoriškai išvykti iš Lietuvos Respublikos, gali būti pratęstas (atsižvelgiant į šeiminius ryšius su asmenimis, gyvenančiais Lietuvos Respublikoje, taip pat į tai, ar jis turi nepilnamečių vaikų, kurie mokosi Lietuvos Respublikoje; užsieniečiui reikia suteikti būtinąją medicinos pagalbą; jo negalima išsiųsti dėl objektyvių aplinkybių (užsienietis neturi galiojančio kelionės dokumento, nėra galimybės gauti kelionės bilietų ir kita);

²⁶ Įsigaliojo 2015 m. kovo 1 d.

- nustatyta, kad Vidaus reikalų ministerija kartu su tarptautinėmis ir nevyriausybinėmis organizacijomis vykdo užsieniečių išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos stebėseną.

Readmisijos susitarimai 2014 m.

2014 m. lapkričio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir **Gruzijos** Vyriausybės protokolas, kuriuo įgyvendinamas Europos Sąjungos ir Gruzijos susitarimas dėl neteisėtai gyvenančių asmenų readmisijos;

Derinami susitarimų projektai:

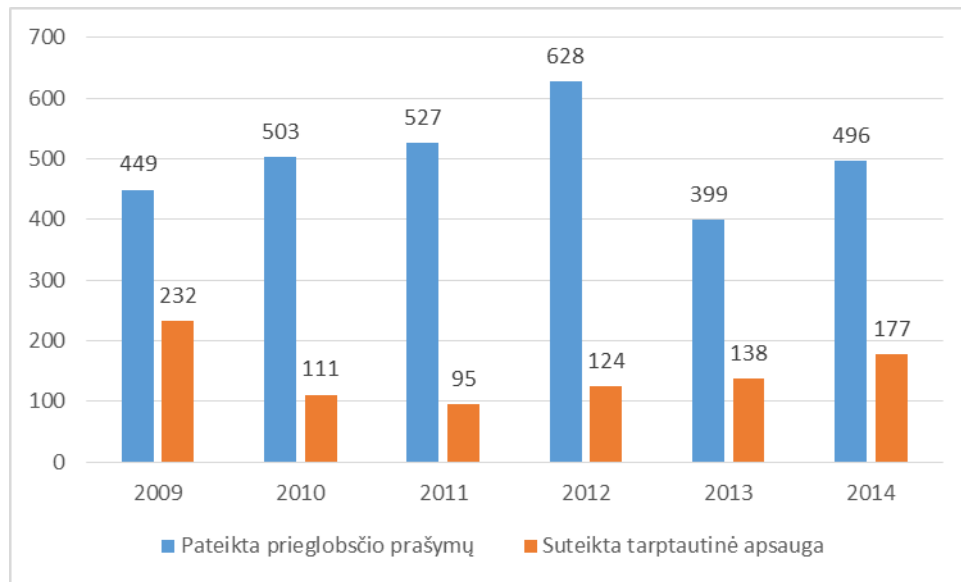
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir **Armėnijos** Respublikos Vyriausybės protokolo dėl neteisėtai gyvenančių asmenų readmisijos;
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir **Serbijos** Respublikos Vyriausybės protokolo dėl neteisėtai gyvenančių asmenų readmisijos;
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir **Makedonijos** Respublikos Vyriausybės protokolo dėl Europos Bendrijos ir Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos susitarimo dėl neteisėtai gyvenančių asmenų readmisijos įgyvendinimo;
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir **Tailando** Karalystės Vyriausybės susitarimo dėl asmenų, kurių buvimas neteisėtas, readmisijos.

5. Prieglobstis

Gauta daugiau prieglobsčio prašymų

2014 m. prašymus suteikti prieglobstį Lietuvoje pateikė 496 užsieniečiai (iš jų 339 prašymai pateikti pirmą kartą). Tai 24,3 proc. daugiau negu 2013 m. (gauti 399 prašymai, 262 iš jų buvo pirmieji), tačiau, palyginti su 2012 m., prieglobsčio prašymų gauta mažiau (627). 2014 m. 53,4 proc. prašymų suteikti prieglobstį užsieniečiai pateikė pasienio kontrolės punktuose.

14 pav. Prieglobsčio prašymai ir suteiktas prieglobstis Lietuvoje, 2009-2014 m.

Šaltinis: Migracijos metraštis

Gerokai padaugėjo prieglobsčio prašytojų iš Ukrainos

Daugiausia prieglobsčio prašytojų buvo iš Gruzijos (117 prašymų – 2014 m., 112 – 2013 m.), Afganistano (99 prašymai) ir Rusijos (74 prašymai). 2014 m. gerokai padaugėjo prieglobsčio prašytojų iš Ukrainos (2014 m. gauta 70 prašymų, 2013 m. – 5). Taip pat padaugėjo Azerbaidžano piliečių, kurie kreipėsi dėl prieglobsčio Lietuvoje (2014 m. – 19, 2013 m. – 4). Gauta 17 Sirijos piliečių prašymų suteikti prieglobstį Lietuvoje, 11 iš jų buvo suteikta papildoma apsauga.

Prieglobstis Lietuvos Respublikoje 2014 m. suteiktas 177 asmenims, t. y. 28 proc. daugiau negu 2013 m. (2013 m. suteiktas 138 asmenims):

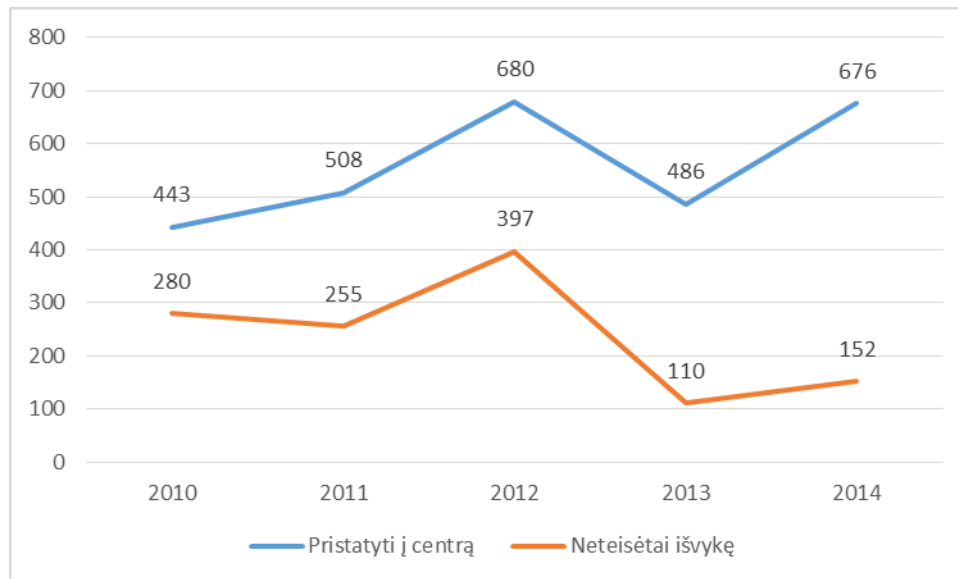
- 24 asmenims suteiktas pabėgėlio statusas (2013 m. suteiktas 15 asmenų) daugiausia Rusijos (11), Afganistano (10) piliečių, po 1 – Baltarusijos, Kazachstano piliečiams ir asmeniui be pilietybės;
- 153 asmenims suteikta papildoma apsauga (2013 m. – 123 asmenims). Papildoma apsauga suteikta 50 Afganistano, 37 Rusijos ir 31 Ukrainos piliečiui (77,6 proc. visų sprendimų suteikti papildomą apsaugą).

Neigiami sprendimai dėl prieglobsčio²⁷ 2014 m. sudarė 60 proc. visų sprendimų (2013 m. sudarė 65 proc. visų sprendimų, o tuo tarpu 2012 m. net 80 proc.). 2014 m. prieglobstis nesuteiktas 106 asmeniui ir prieglobsčio prašymo nagrinėjimas nutrauktas 151 asmeniui.

²⁷ 2014 m. prieglobstis nesuteiktas 106 asmenims ir prieglobsčio prašymo nagrinėjimas nutrauktas 151 asmeniui.

2014 m. iš Užsieniečių registracijos centro pasišalino 152 prieglobsčio prašytojai (2013 m. pasišalinusių buvo 110). Palyginus su 2012 m., kai pasišalinusių iš Užsieniečių registracijos centro prieglobsčio prašytojų buvo daugiau kaip 70 proc., 2014 m. savavališkai pasišalinusių iš centro užsieniečių gerokai sumažėjo. Galimai piktnaudžiavimo prieglobsčio sistema atvejų mažėjimui turėjo įtakos 2013 m. spalio 10 d. priimti įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimai, nustatę galimybę judėjimo teisės apribojimą taikyti ir prieglobsčio prašytojams.

15 pav. Į Užsieniečių registracijos centrą pristatyti ir neteisėtai išvykę užsieniečiai, 2010-2014 m.

Šaltinis: Migracijos metraštis

Teisiniai pakeitimai

2014 m. gruodžio 9 d. priimti Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimai²⁸, kuriais:

- patikslinti papildomos apsaugos suteikimo Lietuvos Respublikoje kriterijai pagal nustatytus direktyvoje 2011/95/ES ir atsisakant pernelyg neapibrėžtų papildomos apsaugos suteikimo kriterijų (pvz., jeigu yra grėsmė, kad jo teisės ir pagrindinės laisvės bus pažeistos arba jeigu yra grėsmė jo sveikatai dėl paplitusios prievartos);

²⁸ 2014 m. gruodžio 9 d. priimtu LR įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo įstatymu Nr. XII-1396 (įsigaliojo 2015 m. kovo 1 d.) perkelta 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (nauja redakcija).

- suvienodintos pabėgėlio statusą ir papildomą apsaugą gavusių asmenų teisės (pvz., teisė į šeimos susijungimą, kartu pasinaudojant direktyvoje numatyta galimybe nustatyti tam tikrus atvejus, kai tokia teise prieglobstį gavę užsieniečiai negalėtų pasinaudoti);
- išsamiau reglamentuotas prašymo suteikti prieglobstį vertinimas (pvz., vertinant prašymo pagrįstumą būtų atsižvelgiama, ar prieglobsčio prašytojas informaciją savo prašymui pagrįsti pateikė kiek įmanoma anksčiau);
- nustatyta, kad papildomą apsaugą gavusiam užsieniečiui leidimas laikinai gyventi išduodamas dvejiems metams (šiuo metu toks leidimas išduodamas vieneriems metams);
- numatytas pagrindas panaikinti leidimą nuolat gyventi, išduotą pabėgėlio statusą Lietuvos Respublikoje gavusiam užsieniečiui, jeigu jam suteiktas pabėgėlio statusas panaikinamas;
- nurodytos aplinkybės, kurias reikalinga įvertinti teismui sprendžiant, ar yra pagrindas manyti, kad prieglobsčio prašytojas gali pasislėpti ir todėl turi būti sulaikytas (prieglobsčio prašytojas nevykdo teismo sprendimu paskirtos alternatyvios sulaikymui priemonės; užsienietis, apgyvendintas Užsieniečių registracijos centre netaikant judėjimo laisvės apribojimų, pažeidė laikino išvykimo iš Užsieniečių registracijos centro tvarką; siekdamas išvengti baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą valstybės sienos perėjimą, pateikė prašymą suteikti prieglobstį jo atžvilgiu pradėto ikiteisminio tyrimo laikotarpiu; užsieniečio buvimas Lietuvos Respublikoje gali kelti grėsmę viešajai tvarkai);
- prieglobsčio prašytojo sulaikymo pagrindas, kad jis gali būti sulaikytas tik siekiant išsiaiškinti motyvus, kuriais grindžiamas jo prašymas suteikti prieglobstį, papildytas nuostata, kad šis pagrindas taikomas tik jeigu informacija dėl motyvų negalėtų būti gauta prieglobsčio prašytojo nesulaikius;
- nustatyta, kad prieglobsčio prašytojo sulaikymas turi trukti kuo trumpiau ir ne ilgiau nei būtina, siekiant nustatyti ir (arba) patikrinti prieglobsčio prašytojo tapatybę (pilietybę) ir (arba) išsiaiškinti motyvus, kuriais grindžiamas jo prašymas suteikti prieglobstį, arba kol yra pagrindas manyti, kad prieglobsčio prašytojas gali pasislėpti, kai jo prašymas suteikti prieglobstį grindžiamas su persekiojimo pavojumi kilmės valstybėje akivaizdžiai nesusijusiais motyvais ar paremtas apgaule arba kai prieglobsčio prašytojui nesuteiktas laikinas teritorinis prieglobstis;
- įtvirtinta, kad užsieniečiai, kuriems prieglobstis nesuteiktas, gali pasirinkti savanorišką grįžimą į užsienio valstybę padedant tarptautinei ar nevyriausybinei organizacijai.

Reglamentuotas valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimo prieglobsčio prašytojams organizavimas²⁹. Valstybės garantuojamą teisinę pagalbą teikia teisinių paslaugų teikėjai pagal teisinių paslaugų teikimo sutartį. Teisinė pagalba apima dalyvavimą nelydimo nepilnamečio prieglobsčio prašytojo apklausoje; dalyvavimą prieglobsčio prašytojo pirminėje apklausoje; atstovavimą pabėgėlio, kuriam pradėta pabėgėlio statuso panaikinimo procedūra, interesams, kai surašomas aktas, skirtas nurodyti priežastims, dėl kurių neturėtų būti priimamas sprendimas panaikinti jam pabėgėlio statusą; atstovavimą prieglobsčio prašytojo interesams pirmosios ar antrosios instancijos teisme; procesinių dokumentų parengimą ir pateikimą teismui, taip pat atstovavimą užsieniečio, kuriam panaikinamas pabėgėlio statusas arba papildoma apsauga, interesams teisme.

Rengiamas įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo įstatymo projektas, kuriuo bus perkeltos 2013 m. priimtų Europos Sąjungos teisės aktų, sukuriančių bendros Europos prieglobsčio sistemą (BEPS), nuostatos³⁰. Šiuo projektu taip pat siekiama sukurti teisinį mechanizmą perkėlimo veikloms vykdyti.

Vidaus reikalų ministerijos užsakymu atliekamas tyrimas „Trečiųjų šalių piliečių prieglobsčio prašytojų / pabėgėlių perkėlimo ES viduje arba iš trečiųjų šalių programų įgyvendinimo Lietuvoje poveikio vertinimas (analizė)“, kurio tikslas – įvertinti perkėlimo programų vykdymo galimybes Lietuvoje³¹.

6. Nelydimi nepilnamečiai ir kiti pažeidžiami asmenys

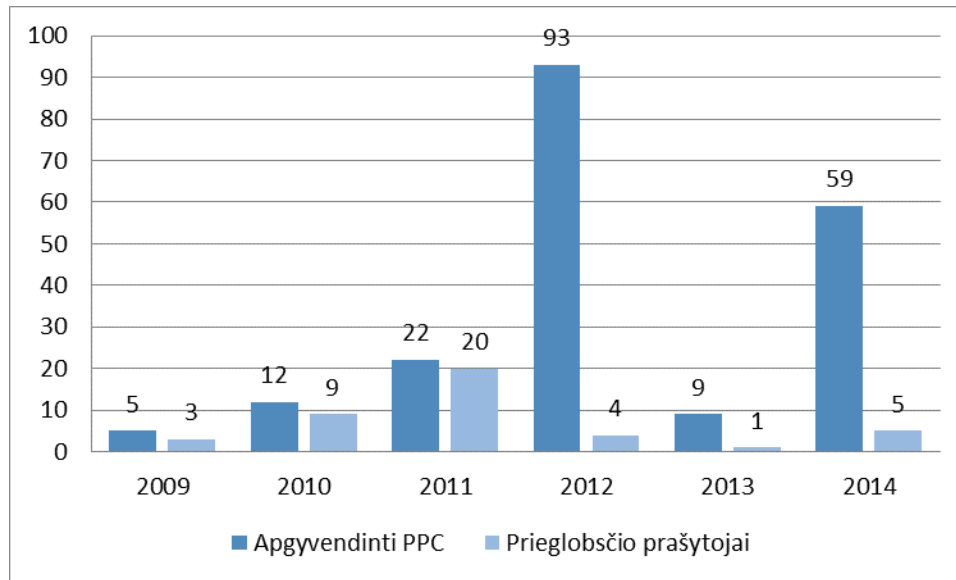
Pastaraisiais metais Lietuva susiduria su nelydimų nepilnamečių, kurie nepateikia prieglobsčio prašymų ir dėl kurių amžiaus kyla abejonių, problema. Šie užsieniečiai yra apgyvendinami socialinėje institucijoje (nes teigia esantys nepilnamečiai) ir nespėjus nustatyti jų amžiaus pasišalina. Per 2010–2014 m. iš viso pasišalino 165 tokie užsieniečiai.

²⁹ 2014 m. rugsėjo 22 d. papildytas Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymas Nr. 1V-361 „Dėl Užsieniečių prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimo, sprendimų priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

³⁰ Numatoma, kad įstatymo pakeitimai bus priimti 2015 m. Seimo pavasario sesijoje.

³¹ Tyrimą atlieka Romerio universitetas; planuojama, kad rezultatai bus pristatyti 2015 m. gegužės 28 d.

16 pav. Nelydimi nepilnamečiai užsieniečiai, 2009-2014 m.- neturiu duomenų

Šaltinis: Pabėgėlių priėmimo centras

Reaguojant į susidariusią situaciją, 2014 m. buvo reglamentuota tvarka dėl nelydimų nepilnamečių užsieniečių, kurie nėra prieglobsčio prašytojai, amžiaus nustatymo, apklausų vykdymo, šeimos narių ar kitų teisėtų atstovų paieškos, laikinosios globos (rūpybos) nustatymo ir pabaigos, apgyvendinimo Pabėgėlių priėmimo centre, sveikatos priežiūros paslaugų teikimo. Taip buvo harmonizuota institucijų praktika susidūrus su nelydimu nepilnamečiu, kuris nepateikia prieglobsčio prašymo. Taip pat buvo organizuotas ekspertų susitikimas, siekiant ieškoti sprendimų ir pasikeisti gerąja praktika su kitos šalimis dėl užsieniečių ir nelydimų nepilnamečių pasiūlymų iš apgyvendinimo institucijos.

Pabėgėlių priėmimo centras 2014 m. ėmėsi šių priemonių, skirtų kovoti su nepilnamečių pasiūlymų:

- parengė nelydimiems nepilnamečiams informacinius leidinius apie jų teises ir pareigas (lietuvių, anglų, rusų, vietnamiečių kalbomis);
- parengė informaciją Ruklos bendruomenei, siekiant įtraukti bendruomenę prisidėti prie prekybos žmonėmis atvejų prevencijos bei informacinius leidinius prieglobstį gavusiems asmenims apie prekybos žmonėmis grėsmes (lietuvių, anglų, rusų, vietnamiečių kalbomis).

2014 m. buvo parengta ir išleista „Pažeidžiamų prieglobsčio prašytojų nustatymo ir darbo su jais metodika“³².

2014 m. gruodžio 9 d. priimto įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimais naujai apibrėžta, kokie asmenys laikomi pažeidžiamais asmenimis (įsigaliojo 2015 m. kovo 1 d.) bei pateiktas pavyzdinis nebaigtinis tokių asmenų kategorijų sąrašas, papildomai nurodžius ir psichikos sutrikimų turinčius asmenis ir prekybos žmonėmis aukas.

³² Metodika parengta įgyvendinant Europos pabėgėlių fondo lėšomis finansuojamą projektą „Prieglobsčio suteikimo Lietuvos Respublikoje procedūrų gerinimas“.